

IST

PI Zuid-West
locatie Dordtse Poorten
Inspectierapport
Doorlichting

Justitie

Ministerie van Justitie

Inspectie voor de Sanctietoepassing

**PI Zuid-West
Locatie Dordtse Poorten**

**Inspectierapport
Doorlichting**

Mei 2008

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding en doel	8
1.2 Reikwijdte	8
1.3 Opzet	8
1.4 Toetsingskader	9
1.5 Objectbeschrijving	10
1.6 Recent onderzoek	11
2 Rechtspositie en bejegening	12
2.1 Rechtmatige insluiting	12
2.2 Screening	13
2.3 Rapportage en registratie	15
2.4 Huisregels en introductie	16
2.5 Dagprogramma en activiteiten aanbod	17
2.6 Toegang tot zorg	19
2.7 Bejegening	21
2.8 Discipline	24
2.9 Contacten buitenwereld	25
2.10 Voeding en winkel	27
2.11 Accommodatie en meerpersoonsgebruik	29
2.12 Hygiëne	30
2.13 Functioneren van de beklagregeling	31
2.14 Conclusie	33
3 Maatschappijbeveiliging	34
3.1 Beveiliging tegen ontvluchtingen	34
3.2 Toepassing vrijhedenbeleid	36
3.3 Conclusie	38
4 Interne veiligheid	39
4.1 Veiligheidsvoorzieningen	39

4.2	Bestrijding drugsgebruik	41
4.3	Bestrijding onderlinge agressie	43
4.4	Conclusie	44
5	Maatschappelijke reïntegratie	45
5.1	Reïntegratietrajecten	45
5.2	Aansluiting nazorg	46
5.3	Conclusie	48
6	Organisatieaspecten	49
6.1	Personeelsmanagement	49
6.2	Communicatie	51
6.3	Integriteit	53
6.4	Conclusie	55
7	Slotbeschouwing	56
Bijlage 1	Afkortingen	57
Bijlage 2	Bronnen	58
Bijlage 3	Inspectieprogramma	59
Bijlage 4	Geografische ligging locatie	61

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in april 2008 een doorlichting uitgevoerd bij de PI Zuid-West, locatie Dordtse Poorten.

De Inspectie heeft kunnen vaststellen dat de inrichting op de aspecten rechtspositie en bejegening van gedetineerden, interne en externe veiligheid, en een aantal essentiële organisatorische randvoorwaarden overwegend goed presteert, maar dat meer aandacht nodig is voor reïntegratietrajecten en aansluiting op nazorg.

Na een paar ernstige incidenten in de afgelopen jaren heeft de nieuwe directie van de Dordtse Poorten een verandertraject gestart dat naar de waarneming van de ISt al zijn vruchten heeft afgeworpen, en een goede basis biedt om op de ingeslagen weg verder te gaan.

W.F.G. Meurs
hoofdinspecteur

Samenvatting

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit ondermeer door penitentiaire inrichtingen met een zekere regelmaat op hun functioneren te beschouwen. Dit rapport geeft de resultaten weer van de doorlichting van de locatie Dordtse Poorten, onderdeel van PI Zuid-West. PI Dordtse Poorten heeft zowel een huis van bewaring als een gevangenis en is nog niet eerder in een doorlichting betrokken.

Het huis van bewaring heeft een regime van beperkte gemeenschap. Er zijn 204 cellen, waarvan 24 meerpersoons (MPC). De gevangenis heeft een regime van gehele gemeenschap. Hier zijn 168 cellen, waarvan ook 24 MPC. Voor de doorlichting gebruikte de ISt het toetsingskader voor penitentiaire inrichtingen.

De locatiedirecteur en twee unitdirecteuren van PI Dordtse poorten zijn in de afgelopen twee jaar gewisseld. Ongeveer in diezelfde periode werden enkele medewerkers verdacht van integriteitschendingen en vond een steekpartij met dodelijke afloop plaats in de PI. De nieuwe directie greep de feiten aan om een veranderingstraject te starten, gericht op veiligheidsbewustzijn en een betere communicatie. De voortgang van dit traject loopt als een rode draad door het inspectierapport.

Rechtspositie

De ISt is te spreken over de wijze waarop in PI Dordtse Poorten rekening gehouden wordt met de rechtspositie van gedetineerden. De ISt is vooral positief over de aandacht die het sporten in de PI krijgt, mede dankzij de goede sportfaciliteiten en de inzet van sportdocenten en gecertificeerde piw'ers. Ook de oefencellen die het IBT gebruikt voor haar training zijn de ISt in positieve zin opgevallen. De werkwijze van de commissie van toezicht leidt tot een snelle afhandeling van klachten, vooral dankzij de mondelinge afhandeling ter zitting. Het positieve oordeel neemt niet weg dat op enkele punten verbeteringen gewenst zijn. De belangrijkste daarvan betreffen het op orde brengen van de arbeid, het vastleggen van een visie op de bejegening van gedetineerden die voor iedereen praktisch uitvoerbaar is en het inrichten van de bezoekszaal op een wijze die de invoer van contrabande zo veel mogelijk voorkomt.

Veiligheid

De Ist constateert dat de interne veiligheid in de Dordtse Poorten aan de criteria voldoet. De Ist is positief over de oefencommissie die jaarlijks een groot aantal oefeningen voorbereidt, begeleidt en evalueert. Verbetering behoeft de deelname van personeel aan PPO en sport, vooral vanuit het huis van bewaring waar dit door personeelstekort op de afdeling niet altijd lukt. Het handhaven van de kwaliteit van celinspecties verdient aandacht.

Reïntegratie

PI Dordtse Poorten voldoet in beperkte mate op het terrein van reïntegratie. Voorbereidingen voor de start van het programma Terugdringen Recidive zijn getroffen. Het programma moet dit jaar geïmplementeerd worden. Ook de reïntegratie van gedetineerden die niet onder de TR doelgroep vallen verdient een meer systematische aanpak. De aansluiting op nazorg komt in beperkte mate tot stand. De contacten tussen de PI en de gemeenten zijn daarbij nog niet voldoende gestructureerd.

Organisatieaspecten

De Ist constateert dat PI de Dordtse Poorten een prettige werkomgeving biedt met voldoende mogelijkheden voor opleiding en ontwikkeling van personeel. De Ist is positief over de investeringen in het middenmanagement en over de wijze waarop het management handelt in en communiceert over integriteitskwesties. Verbeteringen zijn nodig in de communicatie, waarbij de methodiek van “uitspreken, bespreken, afspreken en aanspreken” handvatten biedt. Het thema integriteit verdient blijvende aandacht.

Aanbevelingen

De Ist beveelt de locatie het volgende aan:

1. Zorg voor heldere instructies over de wijze waarop penitentiaire dossiers moeten worden bijgehouden.
2. Overweeg het beschikbaar stellen van uittreksels van de huisregels in de meest voorkomende vreemde talen op de inkomstenafdelingen.
3. Dring de uitval van arbeid terug.
4. Registreer de aard en omvang van de uitval van activiteiten en de wijze waarop bij uitval compensatie wordt geboden.

5. Actualiseer de procesbeschrijvingen in het kader van 'Verantwoorde medische zorg'.
6. Leg de visie op de omgang met gedetineerden vast en zorg er voor dat hij bekend is.
7. Zorg er voor dat de visie op de omgang met gedetineerden praktisch uitvoerbaar is door al het personeel.
8. Overweeg de bezoekers zelf over de gang van zaken bij het bezoek te informeren, bijvoorbeeld met behulp van een folder bij het eerste bezoek.
9. Richt de bezoekzaal zodanig in dat invoer van contrabande zoveel mogelijk wordt voorkomen.
10. Zorg voor een goede verdeling van de beltijd in het huis van bewaring.
11. Leg de afspraken met de winkelier over veiligheid vast en controleer of hij zich hier aan houdt.
12. Zorg voor meer overzicht in de recreatiezalen, douches en werkzalen.
13. Besteed niet alleen aandacht aan de juistheid en bekendheid van werken en dienstinstructies maar ook aan een volledige uitvoering daarvan.
14. Ga na hoe het komt dat relatief weinig verlof wordt verleend vanuit de PI en analyseer de onttrekkingen aan het verlof.
15. Verricht inspanning om wekelijks sport of PPO voor alle executieve medewerkers die op dat moment in dienst zijn mogelijk te maken.
16. Handhaaf zo veel mogelijk de kwaliteit van de celinspecties.
17. Implementeer TR en evalueer of na de invoering van TR alle gedetineerden die onder de criteria van TR vallen een reïntegratieplan hebben.
18. Zorg ook voor een systematische aanpak van de reïntegratie van de groep gedetineerden die niet onder de TR doelgroep vallen.

19. Verbeter de registratie van het effect van de nazorginspanningen en evalueer het functioneren van het MMD in het verlengde hiervan.
20. Screen alle gedetineerden met een geldige verblijfstitel binnen tien dagen na binnenkomst op de vier aandachtsgebieden.
21. Faciliteer dat teamoverleg voor alle disciplines wekelijks door kan gaan.
22. Blijf intensief aandacht besteden aan UBAA.
23. Overweeg de verslagen van het hoofdenoverleg op de infopagina openbaar te maken.
24. Blijf intensief aandacht besteden aan het onderwerp integriteit door te sturen op communicatie en veiligheidsbewustzijn.
25. Probeer het hoge aantal rechtspositionele maatregelen van 2007 te verklaren en monitor de aard en omvang van integriteitskwesties in 2008.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding van de doorlichting

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit ondermeer door penitentiaire inrichtingen met een zekere regelmaat op hun functioneren te beschouwen. Locatie Dordtse poorten van penitentiaire inrichting Zuid-West is een tamelijk grote locatie die niet eerder is doorgelicht door de ISt.

Doel van de doorlichting

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in de PI Dordtse poorten (hierna veelal de PI) is gesteld met de rechtspositie van gedetineerden, veiligheid, reïntegratieactiviteiten en daarmee samenhangende organisatorische aspecten. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte

De doorlichting omvat het huis van bewaring en de gevangenis van PI Dordtse poorten. De PI maakt in de huidige bestuurlijke context van het gevangeniswezen deel uit van het cluster Zuid-West, samen met de locatie Torentijd in Middelburg.

1.3 Opzet

Methode

Voor het doorlichten van een PI verzamelt de ISt feitelijke gegevens uit documentonderzoek, interviews en observaties. De ISt zet deze informatie af tegen een toetsingskader (zie 1.4). Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten die het uitgangspunt vormen voor door de ISt af te nemen (groeps)interviews en observaties. Op grond van vooraf door de inrichting verstrekte documentatie, stelt de ISt aanvullende informatievragen op die tijdens de doorlichting aan de orde komen. De doorlichting van PI Dordtse poorten is verricht door twee inspecteurs. Zie bijlage 3 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

Tijdpad

Op 29 februari 2008 is de doorlichting formeel aangekondigd. De inspectie is op 1, 2 en 3 april 2008 uitgevoerd. Het concept inspectierapport is op 29 april 2008 voor wederhoor aangeboden aan de directeur van de PI.

Op 26 mei 2008 is het inspectierapport vastgesteld door de hoofdinspecteur ISt en aangeboden aan de staatssecretaris van Justitie.

1.4 Toetsingskader

Het toetsingskader dat de ISt bij doorlichtingen hanteert is gebaseerd op nationale en internationale wet- en regelgeving.^[1] Het toetsingskader omvat de aspecten rechtspositie en bejegening van gedetineerden, maatschappijbeveiliging, interne veiligheid, maatschappelijke reïntegratie en organisatie. Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een penitentiaire inrichting.

Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria die de ISt beoordeelt op de dimensies beleid, uitvoering en borging. Bij de dimensie beleid beziet de ISt of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (beschreven) beleid beschikbaar is. Bij de dimensie uitvoering wordt bezien of en op welke wijze de uitvoering van dit beleid plaatsvindt. Bij de dimensie borging wordt nagegaan in hoeverre de toepassing van het beleid zeker is gesteld en in hoeverre het beleid periodiek wordt geëvalueerd op effectiviteit en zonodig wordt bijgesteld.

De beoordeling is gestoeld op een inschaling die uitgaat van de volgende waarderingen:

- voldoet
- voldoet overwegend maar niet geheel
- voldoet in beperkte mate
- voldoet niet.

Indien een tijdens de doorlichting aangetroffen werkwijze en/of voorziening, naar het oordeel van de ISt als voorbeeld strekt voor andere, vergelijkbare inrichtingen dan wordt dit als zodanig expliciet aangegeven.

[1] Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire en aanwijzingen die van toepassing zijn op de tenuitvoerlegging van detentie; voor het volledige toetsingskader wordt verwezen naar de ISt website: www.inspectiesanctietoepassing.nl.

1.5 Objectbeschrijving

De PI Dordtse poorten is in 1995 in gebruik genomen en gesitueerd op het industrieterrein Kerkeplaat, langs de Beneden Merwede in Dordrecht. De PI heeft een dubbele bestemming en is zowel huis van bewaring als gevangenis, beiden voor mannen. De PI heeft een aantal gespecialiseerde verblijfsafdelingen. In het huis van bewaring zijn een inkomstenafdeling, waar elke gedetineerde een aantal weken verblijft, en een bijzonder zorgafdeling (BZA) voor gedetineerden met psychische of psychiatrische problematiek. Van de in totaal 204 cellen in het huis van bewaring zijn er 24 bestemd voor twee personen (MPC). De gevangenis heeft, naast afdelingen voor gemeenschapsgeschikte gedetineerden, een inkomstenafdeling en een luwteafdeling waar gedetineerden verblijven die niet op een reguliere afdeling kunnen functioneren. De gevangenis heeft 168 cellen, waarvan 24 MPC.

Tabel I: Bestemming en capaciteit

Bestemming	Aantal plaatsen	Percentage MPC
Huis van Bewaring standaard man	228	10%
Gevangenis algemeen gemeenschapsgeschikten man	192	12%
Totaal	410	

Het gebouw bestaat uit twee geschakelde kruisvormige units. In het hart van elk kruis bevindt zich een centrale post van waaruit zicht bestaat op de afdelingen binnen de unit. In de ene unit is het huis van bewaring gesitueerd, in de andere de gevangenis. De afdelingen hebben cellen op twee etages. Op elke afdeling is een teamkamer voor het executieve personeel. In het huis van bewaring zijn gedetineerden uitgesloten wanneer zij deelnemen aan activiteiten (regime van beperkte gemeenschap). In de gevangenis kunnen gedetineerden bij niet deelname aan activiteiten vrij bewegen over hun verblijfsafdeling (regime van algehele gemeenschap). Voor het huis van bewaring en de gevangenis zijn aparte sportzalen, fitnessruimtes, arbeidszalen en luchtplaatsen; er vindt geen vermenging van de populaties plaats. Sinds kort komen de groepen elkaar tegen bij het onderwijs, omdat de leslokalen van de gevangenis geschikt gemaakt worden voor uitvoering van

het programma Terugdringen Recidive.[2] De PI heeft een gebedsruimte die beurtelings door het huis van bewaring en de gevangenis gebruikt kan worden.

PI Dordtse poorten heeft ongeveer 250 medewerkers van wie het grootste deel een executieve functie heeft als penitentiair inrichtingswerker (piw'er) of complexbeveiligder (bewa). De locatiedirecteur en twee unitdirecteuren van PI Dordtse poorten zijn in de afgelopen twee jaar gewisseld. Ongeveer in diezelfde periode werden enkele medewerkers verdacht van integriteitschendingen. Over de zaak werd uitvoerig verslag gedaan in de media. Dat gebeurde ook naar aanleiding van een steekpartij met dodelijke afloop in de PI in 2006. De nieuwe directie greep de feiten aan om een veranderingstraject te starten, gericht op veiligheidsbewustzijn en een betere communicatie onder de noemer: 'back to the basics'.

1.6 Recent onderzoek

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) bezocht de PI Dordtse poorten in juni 2004. Het bezoekverslag vermeldt geen substantiële bijzonderheden.

De Ist stelde schriftelijke vragen naar aanleiding van de steekpartij in 2006 en bezocht de PI eerder in het kader van een themaonderzoek naar beheersing van geweld tussen gedetineerden. De rapportage over dit laatste onderzoek verscheen in oktober 2006.

[2] Binnen het landelijke programma Terugdringen Recidive werken gevangeniswezen en reclassering nauw samen om (ex)gedetineerden te begeleiden en te trainen. Het doel van dit programma is de recidive terug te dringen.

2 Rechtspositie en bejegening

2.1 Rechtmatige insluiting

criterium

Gedetineerden dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat door een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed worden gecontroleerd. Daartoe heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in oktober 2006 een fiatteringsregeling bevolkingsadministratie vastgesteld die bij het insluitingsproces moet worden toegepast.

Bevindingen

De afdeling Bevolkingsadministratie (BVA) van de PI schrijft alle gedetineerden in en uit, plant transporten naar bijvoorbeeld de rechtbank en bewaakt verblijfstermijnen. Dat doet zij op basis van lokale procesbeschrijvingen. Voor elke taak heeft PI Dordtse poorten een procesbeschrijving naar landelijk model.

Het hoofdkantoor van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) heeft een BVA-audit gedaan waarin de gang van zaken in de PI in orde is bevonden. Mede naar aanleiding van deze audit is de procesbeschrijving van het werkproces na 17.00 uur aangepast: voor de dienstdoende piketfunctionaris is een aparte werkinstructie geschreven om het proces lokaal te borgen. Deze functionaris is verantwoordelijk voor de uitvoerende taken als bijvoorbeeld een invrijheidsstelling onverwacht na kantoortijd bekend wordt.

Het principe van functiescheiding wordt volgens de geïnterviewde medewerkers toegepast. De eerste medewerker BVA controleert de termijn van insluiting. Hij fiatteert en de directie controleert, conform voorschrift, vijf procent van de mutaties. De BVA doet veel moeite om de gegevens te achterhalen voor het berekenen van de juiste ontslagdatum. De PI heeft te maken met een groot aantal parketten, ieder met hun eigen werkwijze. Wellicht biedt een rapport dat momenteel door het OM en het CJIB wordt opgesteld handvatten voor verdere verbetering van het proces.

De BVA controleert alle documenten, maar beschikt nog niet over faciliteiten om de echtheid van identiteitspapieren goed te kunnen vaststellen.

Oordeel

Het insluitingsproces van de PI voldoet op de dimensies beleid, uitvoering en borging aan de relevante criteria en verwachtingen.

2.2 Screening

Criterium

Zo snel mogelijk na binnenkomst in een inrichting dient een gedetineerde te worden gescreend op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsniveau, het risico voor medegedetineerden, zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke en zorgbehoeften. Er zijn, met uitzondering van screening vanwege een meerpersoonscelplaatsing, momenteel nog geen landelijk voorgeschreven procedures voor de screening van gedetineerden bij binnenkomst. De Ist verwacht tenminste dat bij insluiting relevante informatie wordt gesignaleerd en geverifieerd en dat spoedig na insluiting in een persoonlijk gesprek met de gedetineerde wordt geïnformeerd naar zijn medisch/sociale omstandigheden en zorgbehoeften.

Bevindingen

Als een gedetineerde in de PI wordt geplaatst komt hij eerst op één van de twee inkomstenafdelingen. De penitentiair inrichtingswerker (piw'er) verricht direct een intake om uitleg te geven over de detentie en de regels in de PI en om de persoonlijke situatie van de gedetineerde te toetsen. Een medewerker BVA screent de informatie van de rechtbank en politie over de gedetineerde. Deze medewerker geeft aan de afdeling informatie door aangaande het vereiste beveiligingsniveau.

Het Bureau Selectie- en Detentiebegeleiding (BSD) stelt aan de hand van het ontvangen penitentiair dossier, het selectieadvies vanuit de inrichting van herkomst en andere binnengekomen informatie vast of er bijzonderheden zijn waarvan de verblijfsafdeling op de hoogte moet worden gesteld. Incidenteel neemt het BSD contact op met de PI van herkomst. Dat doet BSD niet standaard, maar wel altijd als de gedetineerde naar aanleiding van een incident is overgeplaatst.

Op de dag van binnenkomst screent een verpleegkundige van de medische dienst de gedetineerde op gezondheidsrisico's. Als iemand uit een andere PI komt, betreft het een verkorte intake met een check van het medisch dossier. Als een gedetineerde onverwacht na vijf uur 's middags binnenkomt, volgt de screening de volgende ochtend. Weet men dat hij na vijf uur binnen komt vanuit een andere PI, dan zet de verpleegkundige, indien nodig, vaak al de benodigde medicatie klaar. Informatie daaromtrent komt uit het elektronische huisartsen informatiesysteem (MicroHIS). Als er geen bijzonderheden zijn, wordt het medisch dossier ingezien door de huisarts. Als die er wel zijn, ziet hij de gedetineerde ook persoonlijk. De intakeprocedure is vastgelegd.

De verschillende disciplines geven bijzonderheden snel aan elkaar door. Verpleegkundigen verstrekken geen medische informatie aan de piw'ers. Als er medische bijzonderheden zijn die een speciale aanpak van piw'ers vragen, geven zij wel tips over hoe te handelen. Ook bespreken zij met gedetineerden of zij zelf hun medische bijzonderheden aan de piw'ers willen melden. Dat gebeurt bijvoorbeeld als een gedetineerde HIV-besmet is. De verpleegkundige meldt verslavingsproblematiek in het multidisciplinaire teamoverleg (mdt) en maakt veronderstelde psychische problematiek kenbaar aan de psycholoog. De medische dienst toetst tijdens de intake tevens op contra-indicaties voor meerspessoonscelgebruik (MPC). Eventuele contra-indicaties voor MPC komen aan de orde in het psychomedisch overleg (PMO).[3]

Tijdens het verblijf op de inkomstenafdeling wordt een basis detentieplan gemaakt, waarop doorplaatsing naar een verblijfsafdeling in het huis van bewaring volgt. Het basis detentieplan wordt besproken in het mdt. Bij deze bespreking komen de observaties van het PMO, de piw'ers, de BVA en het BSD aan de orde. Het mdt besluit tevens over meerspessoonscelgebruik.

Oordeel

De screeningsactiviteiten van de verschillende disciplines voldoen aan het criterium, ook waar het de screening voor meerspessoonscelgebruik betreft. Bijzonderheden worden snel uitgewisseld tussen de verschillende disciplines. Indien nodig gebeurt dat direct, anders wacht dit tot bespreking in het mdt.

[3] In het psychomedisch overleg komt de zorgstaf van de PI wekelijks bijeen. In dit overleg worden individuele gedetineerden besproken en worden zo nodig activiteiten gepland en geëvalueerd op het terrein van de psychomedische zorg.

2.3 Rapportage en registratie

Criterium

Van iedere gedetineerde dient een penitentiair dossier te worden aangelegd met daarin ondermeer de volgende documentatie: een overzicht van insluitingsperiodes en inrichtingen van verblijf, selectie- en plaatsingsvoorstellen, registratiekaarten, overige bescheiden zoals uitslagen van urinecontroles, kopieën van strafrapporten e.d. Het penitentiair dossier is persoonsgebonden en wordt, indien een gedetineerde niet meer is ingesloten, bewaard in een centraal landelijk depot.

Overige op het verblijf van de gedetineerde betrekking hebbende stukken kunnen worden verzameld en bewaard in een inrichtingsdossier dat bij vertrek in de inrichting blijft en op termijn wordt vernietigd.

Bevindingen

De PI ontvangt de penitentiaire dossiers over het algemeen tijdig. Vanuit een andere inrichting duurt het twee tot vier weken, vanuit het centraal landelijk depot drie tot vier. In de PI worden de dossiers beheerd door een medewerker van het Bureau Selectie- en Detentiebegeleiding (BSD). De BSD ontvangt alle rapportages die tijdens het verblijf in de PI over een gedetineerde gemaakt worden. Deze rapportages worden bij het dossier gevoegd, als losse documenten, en na vertrek van de gedetineerde uit de PI (gedeeltelijk) in het dossier gevoegd. Hoe de dossiers moeten worden bijgehouden is niet vastgelegd. De soms grote hoeveelheid losse documenten maken de dossiers onoverzichtelijk. Bovendien bevatten de dossiers, naast de door de penitentiaire maatregel voorgeschreven documenten veel oude, overbodige informatie. Binnenkort worden de penitentiaire dossiers landelijk gedigitaliseerd.

Oordeel

De rapportage en registratie voldoen in beperkte mate op de dimensies beleid en borging omdat penitentiaire dossiers wel worden bijgehouden, maar niet is vastgelegd hoe dat structureel moet. Omdat er wel actief dossierbeheer is, voldoet de uitvoering. De landelijke digitalisering van de dossiers draagt er mogelijk toe bij dat in de toekomst een uniforme wijze van registreren van gedetineerdegegevens beter zal zijn geborgd.

Aanbevelingen

- Zorg voor heldere instructies over de wijze waarop penitentiaire dossiers moeten worden bijgehouden.

2.4 Huisregels en introductie

Criterium

Iedere gedetineerde moet bij binnenkomst in een inrichting zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten; daarbij moet hem expliciet duidelijk gemaakt worden hoe hij zich kan beklagen. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moet aansluiten bij het door de minister van Justitie vastgestelde model huisregels penitentiaire inrichtingen. Daarnaast acht de ISt het van belang dat met iedere (op een afdeling) inkomende gedetineerde door medewerkers van de inrichting een intakegesprek wordt gehouden met onder andere uitleg over de interne gang van zaken.

Bevindingen

De huisregels van de PI voldoen aan het model huisregels penitentiaire inrichtingen. In de regels is onder andere vastgelegd: de toegang tot zorgfunctionarissen, bezoek, telefoneren, consulaire vertegenwoordiging en de wijze waarop een gedetineerde in beklag en in beroep kan gaan. Aan een nieuwe versie van de regels wordt momenteel gewerkt.

Op elke afdeling ligt in het kantoor van de piw'ers een uitgebreide versie van de huisregels. In cellen van de inkomstenafdelingen ligt daarnaast een verkorte versie van de regels, samen met inkomsten informatie voor de gedetineerde. De belangrijkste regels hangen ook op het prikbord in de recreatieruimte. Deze informatie is in het Nederlands. De piw'er verricht een intake bij binnenkomst van de gedetineerde (zie paragraaf 2.2). Tijdens deze intake wordt uitleg gegeven over de gang van zaken in de PI. Ook hierbij komen de huisregels aan de orde. Als een gedetineerde de Nederlandse taal niet machtig is, vertaalt een piw'er of medegedetineerde de belangrijkste regels. Uitgebreide huisregels in de talen Nederlands, Engels, Frans, Spaans en Turks zijn beschikbaar bij de bibliotheek. Gedetineerden maken hier geregeld gebruik van. Personeel kan de huisregels gemakkelijk inzien op de digitale informatie pagina van de PI.

Oordeel

De huisregels voldoen op alle dimensies. De huisregels zijn opgesteld conform het vastgestelde model van het ministerie. De regels worden voldoende helder en tijdig aan gedetineerden bekend gemaakt, zowel schriftelijk als in een intakegesprek. In de bibliotheek zijn anderstalige versies van de huisregels in te zien, de samenvatting die op cel ligt in de inkomstenafdeling is er alleen in het Nederlands.

Aanbevelingen

- Overweeg het beschikbaar stellen van uittreksels van de huisregels in de meest voorkomende vreemde talen op de inkomstenafdelingen.

2.5 Dagprogramma en activiteiten aanbod

Criterium

Gedetineerden hebben wettelijk recht op een aantal activiteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek, onderwijs en recreatie (minimaal zes uur per week).

Daarnaast zijn er landelijke voorschriften voor de duur van het dagprogramma. Gedetineerden in een regime van beperkte gemeenschap (o.a. regulier huis van bewaring) dienen wekelijks minimaal gedurende 43 uur gemeenschappelijke activiteiten te worden aangeboden. Veroordeelden tot een gevangenisstraf met een regime van algehele gemeenschap hebben er recht op om wekelijks minstens 59 uur buiten de cel te verblijven.

Bevindingen

De PI heeft een regime van beperkte gemeenschap in het huis van bewaring en een regime van algehele gemeenschap in de gevangenis. De PI voert een dagprogramma uit dat voldoet aan de wettelijke eisen die op het gebied van luchten, sport, bibliotheek, onderwijs en recreatie bestaan voor deze regimes. Gedetineerden hebben de mogelijkheid elke dag een uur in de buitenlucht te zijn. In het weekend en bij uitval van activiteiten wordt er soms een extra luchtmoment ingelast. Sporten gebeurt twee keer per week 45 minuten op een sportveld buiten, in de sportzaal of in de fitnessruimte. Ook de sport wordt waar mogelijk extra aangeboden, vooral in het weekend. Dat gebeurt door piw'ers met een sportlicentie. Een aantal afdelingen in de gevangenis heeft fitnessapparatuur op de afdeling staan zodat gedetineerden ook tijdens recreatie extra kunnen sporten. Sport wordt vooral gezien als een goede

manier om te ontspannen en er wordt prioriteit aan gegeven. De piw'ers met licentie worden daarom ook ingezet als de sportdocent (onverwacht) afwezig is. De bibliotheek is goed toegerust met (internationale) boeken, juridische literatuur, religieuze literatuur, tijdschriften, kranten en cd's en wordt door gedetineerden gewaardeerd. Zij kunnen de bibliotheek wekelijks bezoeken. Deelname aan onderwijs is vrijwillig. De nadruk ligt op basiseducatie; rekenen, Nederlands, Engels en cursussen op het terrein van computergebruik, ondernemerschap en basisveiligheid. Een gedetineerde kan zichzelf aanmelden voor onderwijs en wordt al dan niet toegelaten op basis van een intake. Hetzelfde geldt voor crea. De PI biedt onderwijs en crea aan voor gedetineerden uit het huis van bewaring en uit de gevangenis.

Een afgestrafte gedetineerde is verplicht te werken, voor preventief gehechte gedetineerden is dit vrijwillig. De PI heeft verschillende werkzalen waar een gedetineerde maximaal 14,75 uur per week werkt. De werkzaamheden bestaan uit montage, inpakken en houtbewerking. Op vrijdag en in het weekend is er geen arbeid. Gedetineerden zeggen het werk prettig te vinden omdat ze hun eigen tempo kunnen bepalen, maar ze vinden het werk op zich niet echt leuk. Er zijn wachtlijsten voor de arbeid en een deel van de werkzalen is gesloten. De continuïteit van de arbeid is kwetsbaar. Ongeveer één tot drie keer per maand valt er een dagdeel uit. De PI wil graag meer werk binnenhalen. Er was een regionaal acquisitiebureau dat goed werkte, maar de PI kreeg van het hoofdkantoor van de Dienst Justitiële Inrichtingen de opdracht dit bureau op te heffen ten gunste van het landelijke project 'Werkt'. Dit project is in de PI nog niet gestart.

Als activiteiten uitvallen verblijven gedetineerden uit de gevangenis op de afdeling (regime van algehele gemeenschap) en gedetineerden uit het huis van bewaring in hun cel (regime van beperkte gemeenschap). Als dat mogelijk is, wordt hen extra lucht aangeboden. Aan gedetineerden van de BZA wordt vervangende recreatie geboden. Uitval van activiteiten wordt niet geregistreerd.

Gedetineerden in de gevangenis kunnen van half acht (in het weekend negen) tot twaalf uur en van half één tot vijf uur buiten hun cel verblijven. Dat is 60 uur per week, waarmee de PI voldoet aan de voorschriften. Gedetineerden in het huis van bewaring verblijven buiten de geprogrammeerde uren in hun cel. Voor hen is recreatietijd ingepland. De commissie van toezicht heeft geconstateerd dat het dagprogramma aan de

juridische eisen voldoet, maar acht de verkorting van het programma een achteruitgang met het oog op een humane detentie.

Oordeel

Het dagprogramma voldoet aan de landelijke voorschriften. De uitvoering van het activiteitenaanbod voldoet overwegend. Positief is dat door de certificering van piw'ers de sport bijna altijd doorgang kan vinden en in het weekend extra aangeboden wordt. Ook positief is de goed toegeruste bibliotheek die wekelijks bezocht kan worden. Het onderwijsaanbod is voldoende toegankelijk, mits gedetineerden zich hier zelf voor aanmelden. Het aanbod van arbeid voldoet niet geheel. De PI heeft het regionale acquisitiebureau moeten opheffen terwijl het landelijke project 'Werkt' niet is geïmplementeerd. De arbeid valt relatief vaak uit. Hoe vaak dit precies het geval is, is niet te zeggen omdat de uitval van activiteiten niet wordt geregistreerd. Dat geldt ook voor het al dan niet aanbieden van vervangende activiteiten bij uitval van programmaonderdelen. Daarmee is niet geborgd dat het minimum aantal voorgeschreven uren altijd wordt gehaald.

Aanbevelingen

- Bring de uitval van arbeid terug.
- Registreer de aard en omvang van de uitval van activiteiten en de wijze waarop bij uitval compensatie wordt geboden.

2.6 Toegang tot zorg

Criterium

Het begrip zorg omvat binnen de context van dit criterium geestelijke zorg, medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg) en psychosociale zorg. In de inrichting dient voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden. Art. 42 van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw) bepaalt dat de aan de inrichting verbonden arts beschikbaar is voor het regelmatig houden van spreekuur. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg.

Op het terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO).

Bevindingen

De toegang tot zorgfunctionarissen en geestelijk verzorgers is vastgelegd in de huisregels en de PI heeft procesbeschrijvingen naar het model 'Verantwoorde medische zorg (VMZ)'. Deze procesbeschrijvingen zijn wel aan onderhoud toe. Momenteel is men bezig de protocollen te herzien en bespreekt men mogelijkheden voor verbetering van de uitvoering. Onderwerp van gesprek is bijvoorbeeld het regelmatig herhalen van de bloeddrukmeting als die eenmaal eerder in verband met een klacht is gemeten. De audit VMZ die in 2006 is verricht heeft nauwelijks verbeterpunten gegeven en gaf geen aanleiding tot verandering van het werkproces.

Met gezondheidsklachten kan een gedetineerde naar de verpleegkundige. De verpleegkundige is dagelijks op de afdeling. Zij vormt het voorportaal van de huisarts en tandarts. Die houden spreekuur in de PI, maar kunnen zo nodig ook langskomen op afroep. De huisarts bezoekt op indicatie de isolatieafdeling. Als spoedeisende zorg nodig is belt men 112 en is de ambulance snel ter plekke. Buiten kantooruren worden diensten verricht door de GGD arts die door tussenkomst van de piketfunctionaris bij de medische dossiers (MicroHIS) kan komen. De tandarts is wekelijks in huis. Hij start met de meest urgente zaken en werkt vervolgens op basis van de wachtlijst. Volgens gedetineerden is de medische dienst gemakkelijk te bereiken, al geeft een enkeling aan te twijfelen aan de deskundigheid van een verpleegkundige en liever direct een arts te zien.

Gedetineerden die psychische zorg nodig hebben kunnen terecht bij de psycholoog en psychiater. Zij kunnen naar hen worden doorverwezen door de medische dienst (2^e-lijn). Ook piw'ers geven relevante informatie door aan de psycholoog. Gedetineerden kunnen de psycholoog rechtstreeks benaderen door middel van een verzoekbriefje. Er zijn geen wachtlijsten, maar er worden wel prioriteiten gesteld: crises eerst, dan 2e-lijns verwijzingen en dan verzoekbriefjes. Deze werkwijze is niet officieel vastgelegd. De psychiater is wekelijks in huis en neemt deel aan het PMO. De geïnterviewde zorgstaf noemt de samenwerking met de psychiater goed.

De PI heeft een BZA in het huis van bewaring en een luwteafdeling in de gevangenis waar kwetsbare gedetineerden kunnen verblijven. Intern wordt gesproken van een 'medische kaart', een soort label, dat nodig is om op een dergelijke afdeling geplaatst te worden. Plaatsing gebeurt op indicatie van het

PMO. Momenteel wordt in het huis van bewaring een afdeling opgezet waar extra structuur kan worden geboden aan gedetineerden met persoonlijkheidsproblematiek.

In de PI verblijven gedetineerden met allerlei verschillende geloofsovertuigingen. Gedetineerden geven aan dat ze een geestelijk verzorger individueel kunnen spreken als ze dat willen en dat ze naar kerk- of gebedsdiensten kunnen gaan. Die vinden plaats in een speciaal daarvoor ingerichte ruimte. Er is een imam, dominee, pastor, pandit en humanist beschikbaar.

Oordeel

Het beleid en de uitvoering van de zorg voldoen aan de eisen. Zowel in normale als in acute situaties kan worden voorzien in medisch noodzakelijke zorg. Zorgfunctionarissen zijn goed toegankelijk en door de dagelijkse aanwezigheid van verpleegkundigen op de afdeling komen vragen in een vroeg stadium op het juiste adres. De drempel naar zorgfunctionarissen is laag en er worden heldere prioriteiten gesteld ten aanzien van de volgorde van behandeling van gedetineerden. Het zorgbeleid is niet geheel geborgd. Genoemde prioriteitstelling is niet vastgelegd en procesbeschrijvingen moeten worden geactualiseerd. De toegang tot geestelijke verzorging is goed en alle relevante godsdienstige stromingen zijn in de PI vertegenwoordigd.

Aanbevelingen

- Actualiseer de procesbeschrijvingen in het kader van 'Verantwoorde medische zorg'.

2.7 Bejegening

Criterium

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met gedetineerden. Impliciet betekent dit dat gedetineerden niet mogen worden gediscrimineerd.

Voor gedetineerden is het van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken daartoe.

Bevindingen

De PI heeft de DJI-missie en visie zichtbaar in de centrale personeelsgang opgehangen. Een visie op de omgang met gedetineerden staat niet op papier, maar iedereen zegt te weten wat respectvolle bejegening inhoudt en daar belang aan te hechten. Afdelingshoofden weten hoe hun medewerkers zich gedragen doordat ze hun kantooruimte hebben op de afdeling en veel op de afdeling aanwezig zijn. De manier van omgang met gedetineerden is onderwerp van gesprek in de teamvergaderingen.

Medewerkers typeren de PI als 'vriendelijk' en de directie noemt het personeel betrokken en gericht op contact en het bieden van zorg. Gedetineerden ervaren in de gevangenis een meer persoonlijke benadering dan in het huis van bewaring. Zij wijten dat vooral aan tijdgebrek: tijdens drie kwartier recreatie moet je bellen, schoonmaken en je vragen stellen, dat is te kort. Over het algemeen geldt volgens hen dat als je normaal doet, je ook normaal bejegend wordt. Van discriminatie zegt niemand van de geïnterviewden iets gemerkt te hebben.

Piw'ers reageren op oproepen, wat volgens gedetineerden soms een ruim kwartier kan duren. 's Nachts antwoordt de centrale post volgens hen altijd heel snel op een oproep. Voordat een piw'er een cel betreedt, klopt hij op de deur. Dat gebeurt vaak met een sleutel op het stalen slot, een geluid dat gedetineerden irritant vinden, maar wel duidelijk hoorbaar.

De PI werkt met een mentorsysteem. Elke gedetineerde heeft een mentor en een schaduwmentor voor het geval de eerstgenoemde afwezig is. De mentor besteedt extra aandacht aan een aantal gedetineerden, die bij de mentor terecht kunnen met specifieke vragen over hun detentie of bijvoorbeeld voor het vragen van extra bezoek. De mentor is ook degene die de rapportages over de aan zijn of haar zorg toevertrouwde gedetineerden voor het periodieke detentieberaad voorbereidt. Volgens gedetineerden krijgt het mentorsysteem in de gevangenis meer vorm dan in het huis van bewaring. Daar is ook meer aanleiding toe, omdat er in de gevangenis meer individuele zaken geregeld moeten worden. In het huis van bewaring 'kun je je vragen bij iedereen kwijt' zeggen gedetineerden. Dat vinden ze gemakkelijk, omdat vragen gesteld moeten worden tijdens de schaarse recreatietijd en als je ze aan iedereen kunt stellen is dat sneller.

In de PI zijn recent door afdelingshoofden en de teamleiders beveiliging afspraken gemaakt ten aanzien van de bejegening van gedetineerden door bewa's. Die afspraken luiden dat bewa's gedetineerden niet aanspreken als zij de regels overtreden, tenzij het overtreden van de regel een direct gevaar voor de veiligheid oplevert. Een bewa mag een gedetineerde bijvoorbeeld niet aanpreken op het overtreden van kledingvoorschriften. De afspraak is, dat de bewa de piw'er van de afdeling waar de gedetineerde verblijft, vraagt de gedetineerde aan te spreken als hij een regel overtreedt. Als de piw'er niet adequaat reageert, meldt de bewa de overtreding per mail aan het afdelingshoofd en de teamleider beveiliging. Zowel de geïnterviewde bewa's als piw'ers vertellen dat deze werkwijze de beide functiegroepen uit elkaar drijft en zeggen dat deze werkwijze de positie van bewa's verzwakt. Als bewa's niet mogen reageren op gedrag van gedetineerden wanneer dat gedrag de veiligheid in de PI in het geding brengt, verliezen zij hun gezag bij deze gedetineerden. De directie geeft aan dat de afspraken juist gemaakt zijn om bewa's te beschermen. Door de nieuwe manier van werken zouden irritaties tussen beide functiegroepen juist moeten verminderen.

Oordeel

De bejegening van gedetineerden voldoet overwegend aan de eisen. Medewerkers gedragen zich respectvol en tonen zich betrokken bij gedetineerden. Het klimaat in de PI is vriendelijk. 's Avonds en 's nachts wordt via de spreek- luisterverbinding snel gereageerd op oproepen, overdag kan het soms wat langer duren voordat op een oproep van een gedetineerde wordt gereageerd. De Ist concludeert dat vooral in het huis van bewaring de tijd kort is om op vragen van gedetineerden in te kunnen gaan. Als gevolg van de verkorting van het dagprogramma staan de bejegening en het mentoraat onder druk. De visie op het omgaan met gedetineerden is bij iedereen bekend en is onderwerp van gesprek in teamvergaderingen, maar is niet expliciet vastgelegd. De Ist constateert dat de afspraak over het indirecte aanspreken van gedetineerden door bewa's, leidt tot onbegrip bij bewa's en piw'ers en praktisch niet goed uitvoerbaar is.

Aanbevelingen

- Leg de visie op de omgang met gedetineerden vast en zorg er voor dat hij bekend is.
- Zorg er voor dat de visie op de omgang met gedetineerden praktisch uitvoerbaar is door al het personeel.

2.8 Discipline

Criterium

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire- en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw en in het model huisregels penitentiaire inrichtingen voorschriften opgenomen met betrekking tot de procedure en vormgeving van sancties, de wijze waarop afzondering ten uitvoer wordt gelegd en geweldsmiddelen mogen worden toegepast. De toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen om veiligheidsrisico's rond gedetineerden te beheersen is expliciet geregeld in de ministeriële regelingen Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en Regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen. Deze regelgeving is samengebracht in het zogenaamde handboek interne bijstand (IBT) van de Dienst Justitiële Inrichtingen.

Bevindingen

De PI heeft het disciplinaire beleid vastgelegd. In dit beleid staat het 'vergrijp' beschreven, de sanctie die daar op staat en de zaken waarmee men bij de uitvoering van die sanctie rekening moet houden. Disciplinaire maatregelen worden door daartoe bevoegde directieleden opgelegd.

De PI heeft schriftelijke dienst- en werkinstructies over het gebruik van geweld(smiddelen) en mechanische middelen. In tegenstelling tot andere dienst- en werkinstructies staan die niet op de digitale infopagina van de PI. De instructies zijn beschikbaar voor de intern opgeleide medewerkers van het interne bijstandsteam (IBT). Zij zijn degenen die optreden als er geweld gebruikt moet worden. Het IBT traint wekelijks onder leiding van een instructeur en heeft daarvoor een dojo en een ruimte met oefencellen ter beschikking. Als het IBT optreedt, is dat volgens gedetineerden indrukwekkend, maar met gepast geweld. Over incidenten waarbij geweld is gebruikt wordt altijd aan de directie gerapporteerd en deze incidenten worden geëvalueerd.

Oordeel

Het beleid, de uitvoering en de borging van het disciplinaire beleid in de PI voldoen aan de gestelde eisen. De Ist oordeelt vooral positief over de ruimte met oefencellen waar de inzet van het IBT in de praktijk kan worden beproefd.

2.9 Contacten buitenwereld

criterium

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat gedetineerden bezoek mogen ontvangen van en mogen telefoneren en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is vastgelegd dat gedetineerden minstens 1 uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, minstens eenmaal per week minimaal 10 minuten een telefoongesprek mogen voeren. In het Model huisregels penitentiaire inrichtingen is vastgelegd dat gedetineerden recht hebben op consulaire bijstand.^[4] Ook dienen gedetineerden door middel van tijdschriften, kranten, radio en TV op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving. Op basis van art. 24 lid 4 van de European prison rules (EPR) verwacht de ISt dat de bezoektijden van een inrichting zodanig zijn dat schoolgaande kinderen van gedetineerden op bezoek kunnen komen.

Bevindingen

In het dagprogramma is opgenomen dat gedetineerden wekelijks een uur bezoek kunnen ontvangen. Soms mag het bezoek iets langer dan een uur blijven. Er zijn geen mogelijkheden voor bezoek in het weekend. In de gedetineerdersurvey^[5] van begin 2007 komt naar voren dat gedetineerden het door de bezoektijden lastig vinden hun minderjarige kinderen te ontvangen. Dat komt in de gesprekken met de ISt niet terug. Minderjarige kinderen kunnen worden ontvangen op woensdagmiddagen en tijdens speciale ouder-kind-dagen die de PI een aantal maal per jaar organiseert. In de huisregels staat waar men zich bij een bezoek aan dient te houden. Gedetineerden zijn er voor verantwoordelijk dat ook hun bezoek op de hoogte is van de regels. Bezoek vindt onder toezicht plaats in de bezoeksaal. Daar staan losse tafels en stoelen, waardoor het overzicht beperkt is. Gedacht wordt aan het verbouwen van de bezoeksaal om dit overzicht beter te kunnen bewaren. Na het bezoek wordt de gedetineerde standaard gevisiteerd op het bezit van contrabande. Voor het bezoek wordt hij gefouilleerd. Dat

^[4] Het model huisregels penitentiaire inrichtingen is, bij de invoering van de Pbw (1998), door de minister van Justitie vastgesteld als standaard voor de per inrichting door de directeur vast te stellen huisregels.

^[5] De gedetineerdersurvey is een belevingsonderzoek onder gedetineerden waarin vragen worden gesteld over het verblijf in de inrichting.

doet niet elke bewa op dezelfde manier volgens de gedetineerden die de Ist sprak. Ook het bezoek kan, mits zij daarmee instemmen, worden gefouilleerd als onderdeel van de toegangscontrole. Momenteel wordt onderzocht of ook toegangscontrole met behulp van een drugshond juridisch mogelijk is. In de gevangenis is op aanvraag bezoek zonder toezicht mogelijk. Of de gedetineerde aanspraak kan maken op deze vorm van bezoek wordt besproken en besloten in het mdt.

Advocaten en reclasseringswerkers kunnen via de post- en bezoekadministratie een afspraak maken voor een bezoek. Gesprekken vinden plaats in een spreekkamer. Gedetineerde vreemdelingen kunnen contact opnemen met diplomatieke of consulaire vertegenwoordigers. Een en ander is vastgelegd in de huisregels.

In de huisregels staat dat een gedetineerde elke week minimaal tien minuten mag telefoneren, ook bij afzondering op zijn cel. Dat geldt niet als de gedetineerde beperkingen opgelegd heeft gekregen van de rechter-commissaris. In het huis van bewaring kan tijdens recreatietijd van drie kwartier worden getelefoneerd op drie telefoontoestellen. Op de inkomstenafdeling maken 30 gedetineerden gelijktijdig gebruik van deze mogelijkheid, op de reguliere afdelingen 60. Gedetineerden vinden de beschikbare tijd te kort en krijgen nog wel eens onenigheid over het gebruik van de telefoontoestellen. Dat geldt vooral op de inkomstenafdeling, waar relatief vaker getelefoneerd moet worden. In de gevangenis is tijd genoeg voor iedereen door de ruimte in het dagprogramma. Telefoneren gaat met behulp van een telefoonkaart die in de winkel kan worden gekocht (maximaal 25 euro per week). Telefonisch contact met een advocaat, reclassering of familieleden na een rechtbankbezoek is mogelijk op werkdagen en kan plaatsvinden na een verzoek aan de piw'er.

Post kan verstuurd worden in een open enveloppe en wordt door de afdeling post en bezoek gecontroleerd op voorwerpen en inhoud.

Alle gedetineerden hebben de mogelijkheid kennis te nemen van het nieuws op radio en TV en kunnen kranten lezen op de afdeling of in de bibliotheek. Zij zijn tevreden over deze mogelijkheden.

Oordeel

Deze mogelijkheden om contact te onderhouden met de buitenwereld zijn in het beleid en de regelgeving voldoende vastgelegd en ook de uitvoering voldoet. Hoewel in de gedetineerdensurvey naar voren kwam dat gedetineerden onvoldoende mogelijkheden ervaren om hun minderjarige kinderen te zien, komt dat tijdens de inspectie niet tot uitdrukking. De enkele keren per jaar gehouden ouder-kind-dagen beoordeelt de Ist in dit kader positief. Gedetineerden worden er voor verantwoordelijk gesteld hun bezoek op de hoogte te stellen van de bezoeksregels. De Ist constateert dat de bezoekzaal een kwetsbare plek is voor de invoer van contrabande door de beperkte mogelijkheden overzicht te houden. De Ist acht toegangscontrole van het gedetineerdenbezoek met een drugshond het overwegen waard, mits dit juridisch haalbaar blijkt. De Ist constateert dat het telefoneren in het huis van bewaring soms tot onenigheid leidt.

Aanbevelingen

- Overweeg de bezoekers zelf over de gang van zaken bij het bezoek te informeren, bijvoorbeeld met behulp van een folder bij het eerste bezoek.
- Richt de bezoekzaal zodanig in dat invoer van contrabande zoveel mogelijk wordt voorkomen.
- Zorg voor een goede verdeling van de beltijd in het huis van bewaring.

2.10 Voeding en winkel

Criterium

In de artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw is bepaald dat bij de verstrekking van voeding aan gedetineerden rekening moet worden gehouden met (medische) diëten en met de godsdienstige en/of levensovertuiging van gedetineerden. Door de DJI is daarnaast een programma van eisen (pve) opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien binnen het gevangeniswezen de voeding in meerderheid door cateringbedrijven wordt geleverd dienen zij te voldoen aan dit pve.^[6] Op grond van art. 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening. De wijze waarop dit plaats vindt varieert per inrichting.

[6] In een enkele inrichting van het gevangeniswezen wordt de voeding nog vers bereid in eigen keuken.

Bevindingen

In de PI is een keuken waar kant-en-klare maaltijden worden ontvangen en opgewarmd. Koelvers Eindhoven produceert de maaltijden, cateraar Eurest levert ze aan de PI. Gedetineerden kunnen kiezen voor vegetarische voeding en voeding die aansluit bij hun religieuze of culturele achtergrond. Ook kunnen voorgeschreven diëten worden verstrekt. De eisen waar de voeding aan moet voldoen zijn vastgelegd in het cateringcontract. In een programma van eisen zijn onder andere afspraken vastgelegd over variëteit, voedingscomponenten en gewicht van de maaltijden. De Voedsel- en warenautoriteit heeft de maaltijdverstrekking in 2006 geïnspecteerd en als voldoende beoordeeld. Twee keer per jaar worden in overeenstemming met het contract voedselmonsters genomen bij Eurest. Eurest neemt ook zelf steekproeven om de maaltijden te controleren en de PI ontvangt dagelijks een proefmaaltijd en een proefformulier. Dit formulier wordt soms ingevuld. Ook de gedetineerdencommissie (Gedeco) controleert of de maaltijden aan de eisen voldoen. Dat is het geval. Gedetineerden vinden het eten niet lekker en er wordt volgens de afdelingsreiniger veel eten weggegooid. Zij koken liever zelf. Dat kan alleen in de gevangenis. Gedetineerden kopen hiertoe in bij de winkel.

De PI werkt nog niet zo lang samen met de huidige winkelier. Gedetineerden vinden de winkel te duur. De Gedeco heeft hierover met de winkelier gesproken. Hij heeft uitgelegd dat de prijzen stijgen als gevolg van vervoerskosten. De beheerder van de winkel draagt er zorg voor dat er tussen de verschillende inrichtingen dezelfde prijzen worden gehanteerd, wat volgens de civiele dienst ook daadwerkelijk het geval is. Sinds kort heeft de winkelier een nieuwe versleverancier, want hij kreeg producten aangeleverd die tegen de houdbaarheidsdatum waren. Ook hierover waren klachten. Het veiligheidsbesef van de winkelier wordt door de PI mager geacht. Zo heeft hij artikelen geleverd die normaal gesproken via het bad^[7] ingevoerd zouden moeten worden omdat ze dan geregistreerd staan. Die registratie ontbreekt als de artikelen vanuit de winkel in een winkelkrat op de afdeling arriveren. Hierover is de PI met de winkelier in gesprek.

[7] Binnenkomst afdeling delinquenten

Oordeel

Het beleid, de uitvoering en de borging van de voedselverstrekking voldoen aan de eisen. De winkelvoorziening voldoet overwegend maar niet geheel. De prijzen zijn, hoewel hoog, niet hoger dan in vergelijkbare inrichtingen. Voor wat betreft veiligheid lijken de afspraken tussen de PI en de winkelier niet helder.

Aanbevelingen

- Leg de afspraken met de winkelier over veiligheid vast en controleer of hij zich hier aan houdt.

2.11 Accommodatie en meerpersoonscelgebruik

criterium

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waaraan een cel, qua uitvoering, moet voldoen. Sinds 2004 dient een inrichting, ingegeven door het toenmalige capaciteitstekort, ook de beschikking te hebben over een substantieel aantal meerpersoonscellen (MPC). Meestal zijn dit éénpersoonscellen die zodanig zijn aangepast dat er twee gedetineerden permanent in kunnen verblijven. Alvorens een gedetineerde wordt geplaatst op een MPC dient te worden nagegaan of er contra-indicaties zijn.^[8]

Bevindingen

Het huis van bewaring en de gevangenis hebben beiden 24 cellen voor twee personen (MPC). De celdeuren van de MPC zijn aan de buitenzijde zichtbaar onderscheiden van éénpersoonsceldeuren en voorzien van een extra duwslot. Ook externen, zoals de brandweer, kunnen de cellen hierdoor snel herkennen. In principe wordt elke gedetineerde in een MPC geplaatst, tenzij er een contra-indicatie is. Ongeschiktheid op basis van psychische problemen wordt besproken in het PMO. De medische dienst screent op medische contra-indicaties en het BSD en de afdeling op beheersmatige. Of een gedetineerde op een MPC wordt geplaatst, wordt vastgesteld in het mdt (zie paragraaf 2.2).

[8] Dit kunnen zijn verslavingsproblematiek, de (psychische) gezondheidstoestand, gedragsproblematiek, delictachtergrond en/of opgelegde beperkingen. De Ist is van mening dat ook rekening dient te worden gehouden met rookgedrag.

Als een gedetineerde geschikt wordt bevonden voor plaatsing in een MPC maar weigert, volgt plaatsing in een strafcel. Die plaatsing kan onbeperkt worden verlengd, mits elke vier dagen zorgvuldig overwogen door de betrokken disciplines. De commissie van toezicht zou de termijn voor strafcelplaatsing liever begrenzen, maar heeft hiervoor geen steun van de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming. Het aantal gedetineerden dat bezwaar maakt tegen plaatsing in een MPC neemt toe. Gemiddeld verblijft een gedetineerde ongeveer zes tot acht weken in een MPC. Het BSD hanteert een wachtlijst voor doorplaatsing naar een éénpersoonscel.

Bij plaatsing in een MPC zoekt de PI een goede combinatie van gedetineerden op basis van roken, religie en culturele achtergrond. Als gedetineerden zelf een combinatie voorstellen, wordt dat serieus overwogen in het mdt.

Oordeel

Het beleid en de uitvoering van de plaatsing in een meerpersoonscel voldoen aan de eisen. De PI screent op contra-indicaties en overweegt welke gedetineerden een cel kunnen delen. BSD bewaakt de doorplaatsing, waarmee dit proces geborgd is.

2.12 Hygiëne

Criterium

Het is van belang dat in een inrichting vooral de ruimten waar gedetineerden verblijven goed worden onderhouden en aan hen de mogelijkheid wordt geboden hun kleding schoon te houden. Beddengoed moet regelmatig worden verschoond en minimaal twee keer per week moet kunnen worden gedoucht. In het model huisregels penitentiaire inrichtingen is een aantal op hygiëne betrekking hebbende zaken dwingend voorgeschreven.

Bevindingen

Gedetineerden kunnen hun kleding laten wassen door de reiniger en krijgen wekelijks schoon beddengoed. Ze kunnen minstens twee keer per week douchen en krijgen hiertoe ook altijd de gelegenheid als ze hebben gesport. Dit is in de huisregels vastgelegd. De hygiëne in de PI scoort positief in de gedetineerdersurvey en komt in de gevoerde gesprekken nergens als knelpunt naar voren.

Oordeel

De PI ziet er netjes uit en voldoet aan de eisen op het gebied van hygiëne.

2.13 Functioneren van de beklagregeling

criterium

De Penitentiaire beginselenwet biedt gedetineerden de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de PI. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht. Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

Bevindingen

De commissie van toezicht is ondergebracht bij de Sector Bestuursrecht van de Gerechtelijke diensten arrondissement Dordrecht en wordt ondersteund door een secretaris die 24 uur per week beschikbaar is. De cvt vergadert maandelijks in de PI. De locatiedirecteur woont de vergadering bij en licht de actualiteiten van de PI toe. Als de locatiedirecteur niet aanwezig is laat hij zich vervangen door een unitdirecteur. De cvt laat zich tijdens de vergadering ook voorlichten door vertegenwoordigers van de inrichting (zoals medische dienst, bad, BSD, beveiliging, piw'ers etc.). De cvt krijgt de verslagen van het overleg tussen directeur en Gedeco. De samenwerking tussen de cvt en de directie is goed. Onderwerpen van gesprek waren in 2007 onder andere: personeelsproblematiek, problemen met individuele gedetineerden, reorganisatie, invoeren Terugdringen Recidive, urinecontrole, MPC-plaatsing en de verbouwing in het kader van de brandveiligheid.

De cvt bestaat uit 10 leden, van wie er steeds 2 de functie van maandcommissaris vervullen. Zij bezoeken de inrichting iedere week, en heten daarom in de PI weekcommissaris. Tijdens de vergadering doen de weekcommissarissen mondeling verslag van hun bezoeken aan de inrichting.

In de huisregels is opgenomen hoe gedetineerden in beklag kunnen gaan en hoe ze contact kunnen krijgen met de commissie van toezicht (cvt). Zij vullen een briefje in als ze een gesprek willen en posten die in de brievenbus van de cvt. De weekcommissaris bezoekt hen nog diezelfde week. Ook bezoekt de cvt wekelijks de isolatieafdeling. Het secretariaat wordt per fax op de hoogte gesteld van alle plaatsingen op die afdeling.

Gedetineerden die een beklagformulier hebben ingediend worden bezocht door de weekcommissaris. Gedetineerden moeten eerst in gesprek met het afdelingshoofd over de klacht. Hierdoor kunnen klachten waar mogelijk in een vroeg stadium worden opgelost. In het bezoekerondje wordt gevraagd of de gedetineerde zijn klacht voor wil leggen aan de beklagcommissie, of dat de klacht inmiddels naar tevredenheid is opgelost. Bij een groot percentage van de klachten blijkt dat laatste het geval. Alle klachten worden na het bezoek door de weekcommissaris met het afdelingshoofd of een lid van de directie besproken.

De beklagcommissie houdt elke twee weken zitting. De vele veranderingen in de PI zetten de klachtafhandeling onder druk, waardoor de onderbouwing door de directie nog wel altijd tijdig, maar volgens de cvt niet altijd meer volledig is. Zeer eenvoudige klachten en klachten die naar het oordeel van de voorzitter van de beklagcommissie kennelijk ongegrond of kennelijk niet ontvankelijk zijn, worden door de voorzitter schriftelijk afgehandeld. Klachten worden zo veel mogelijk tijdens de zitting mondeling af gedaan. De klager krijgt dan direct, uitgebreid en met redenen omkleed door de voorzitter een beslissing te horen. Daardoor wordt, op uitzonderingen na, volgens de cvt altijd de termijn van vier weken gehaald. In de 21 zaken die de ISt analyseerde zaten er gemiddeld 34 dagen tussen de datum van ontvangst van de klacht en de datum van uitspraak. Direct na de zitting reikt de beklagcommissie een beschikking uit. Op de beschikking staat de uitspraak en de vermelding dat de gedetineerde tegen die uitspraak beroep in kan stellen en binnen welke termijn dat moet. Zowel de gedetineerde als de directeur kunnen tegen een uitspraak van de beklagcommissie in beroep gaan bij de Beroepscommissie uit de Centrale Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming.

In 2007 heeft de beklagcommissie 306 klaagschriften ontvangen. Daarvan werden er 26 niet ontvankelijk verklaard en 88 voor de zitting of tijdens de behandeling ter zitting ingetrokken. De commissie verklaarde 53 beklagen ongegrond en 17 gegrond. 122 klachten werden via een beklagformulier ingediend en zijn door de weekcommissarissen afgedaan.

In 67 gevallen deed de commissie mondeling uitspraak tijdens de zitting en 28 keer schriftelijk gemotiveerd. Dat laatste gebeurt bij appèl: dan wordt een

proces verbaal van het verhoor opgemaakt. In 2007 is 16 keer door klager en 1 keer door directie beroep ingediend.

De meeste klachten gingen over een disciplinaire strafoplegging (63). Andere klachten betroffen: in- of uitvoer van goederen (18), bezoek (15), de winkel (15), de medische dienst (14), en vermissing of beschadiging van goederen (14).

Oordeel

De mogelijkheid om in beklag te gaan is voldoende bekend bij gedetineerden. De commissie van toezicht vergadert met regelmaat in de inrichting en laat zich actief informeren over de stand van zaken in de PI. De samenwerking tussen de cvt en de directie is goed. De cvt vult haar rol als weekcommissaris pro-actief in, waardoor veel klachten al naar tevredenheid zijn afgehandeld voordat ze bij de beklagcommissie komen. De afhandeling van klachten geschiedt over het algemeen binnen de gestelde termijn van vier weken, vooral dankzij de mondelinge afhandeling ter zitting. De Ist oordeelt positief over de werkwijze van de cvt.

2.14 Conclusie

De Ist is te spreken over de wijze waarop in PI Dordtse Poorten rekening gehouden wordt met de rechtspositie van gedetineerden. De Ist is vooral positief over de aandacht die het sporten in de PI krijgt, mede dankzij de goede sportfaciliteiten en de inzet van sportdocenten en gecertificeerde piw'ers. Ook de oefencellen die het IBT gebruikt voor haar training zijn de Ist in positieve zin opgevallen. De werkwijze van de commissie van toezicht leidt tot een snelle afhandeling van klachten, vooral dankzij de mondelinge afhandeling ter zitting.

Het positieve oordeel neemt niet weg dat op enkele punten verbeteringen gewenst zijn. De belangrijkste daarvan betreffen het op orde brengen van de arbeid, het vastleggen van een visie op de bejegening van gedetineerden die voor iedereen praktisch uitvoerbaar is en het inrichten van de bezoekzaal op een wijze die de invoer van contrabande zo veel mogelijk voorkomt.

3 Maatschappijbeveiliging

3.1 Beveiliging tegen ontvluchtingen

Criterium

Het Nederlandse gevangeniswezen kent een aantal varianten met betrekking tot de daadwerkelijke vrijheidsbeneming waarvan de toepassing voor een groot deel afhankelijk is van het risico op ontvluchting.

Vanwege een aantal ontvluchtingen, veroorzaakt door onachtzaamheid in inrichtingen, is in 2006 door de sectordirecteur gevangeniswezen (SDGW) beleid vastgesteld dat is gericht op het in een inrichting vastleggen en consequent uitvoeren van handelingen en gedragingen die zijn gericht op het voorkomen van ontvluchting.^[9]

De Ist ontleent aan dit beleid haar toetsingscriteria waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen statische en dynamische beveiligingsaspecten.

De Ist betreft bij haar beoordeling van dit criterium de resultaten van de in opdracht van de SDGW gemaakte externe security audits (ESA) van inrichtingen.^[10]

Bevindingen

Statische beveiligingsaspecten

De PI bestaat uit twee units die beiden gesloten zijn. De units zijn gehuisvest in één gebouw met een voorgebouw waar is voorzien in een detectiepoort en bagagedoorlichtingsapparatuur. Hier dienen medewerkers en bezoekers zich te melden.

De PI heeft sluisdeuren die vanuit de centrale post worden gezien en worden bediend. Waar geen personeeltoezicht is, zijn camera's aanwezig. In het bad en in het trappenhuis naar de sportfaciliteiten zijn geen camera's. Als gedetineerden zich daar begeven, is er altijd personeel bij. Ook bij de arbeid hangen geen camera's. Hier houden arbeidsmedewerkers toezicht. Zij dragen een portofoon bij zich zodat ze contact met collega's kunnen maken indien

^[9] Rapportage 'taskforce penitentiaire scherpte', directie gevangeniswezen DJI, mei 2006.

^[10] Een externe security audit is een systematische intercollegiale doorlichting van de stand van de beveiligingsvoorzieningen van een inrichting.

nodig. Sommige werkzalen zijn onoverzichtelijk, doordat hier veel materialen staan opgestapeld die het zicht op de ruimte ontnemen. Op de afdelingen kan gemakkelijk overzicht worden gehouden door zowel de piw'ers als de bewa's. Het zicht op de recreatieruimtes en de douches is echter slecht; piw'ers moeten daar fysiek aanwezig zijn om toezicht te kunnen houden.

De PI heeft een nieuwe personen zoek installatie (PZI) die beter werkt dan voorheen, ook al zijn er nog kinderziektes te constateren die momenteel door de leverancier worden opgelost. Bewa's testen dagelijks PZI's, zodat elke PZI regelmatig getest wordt. Dit wordt in een logboek geregistreerd.

Dynamische beveiliging

De wijze waarop de PI kritische processen als luchten, bezoek, celinspecties en urinecontroles uitvoert is beschreven in de werk- en dienstinstructies. Die worden systematisch gecontroleerd en actueel gehouden door een interne commissie dienstinstructies. De werk- en dienstinstructies zijn voor iedereen digitaal beschikbaar op de digitale infopagina van de PI. Wekelijks wordt er een instructie besproken in het teamoverleg van de piw'ers en bewa's, voorbereid door een medewerker.

Luchtplaatsen worden conform de dienstinstructies gecontroleerd voor en na gebruik. Tevens vindt aan het einde van de lucht een telling plaats. Op het moment dat de Ist het luchten schouwde, stonden de toezichthoudende piw'ers bij elkaar en waren met een aantal gedetineerden in gesprek, zonder dat zij een volledig overzicht hadden over de andere op de luchtplaats aanwezige gedetineerden. Tijdens buitenactiviteiten vindt naast personeelstoezicht ook cameratoezicht plaats. De beelden worden opgenomen en zijn door de beveiliging terug te zien.

De PI verstaat onder penitentiaire scherpste een voortdurende alertheid bij alle betrokkenen ten aanzien van het doel van de detentie, de mensen die hierbij betrokken zijn, de procedures die hierbij gehanteerd worden en de hulpmiddelen die hierbij gebruikt worden. Het begrip 'penitentiaire scherpste' speelt door alle in de PI relevante onderwerpen heen. Het wordt niet als zodanig benoemd, maar het vergroten van de penitentiaire scherpste en het veiligheidsbewustzijn vormen de kern van het veranderingstraject 'back to the basics'. Het onderwerp komt ook zichtbaar terug in diverse landelijke trajecten. Het thema veiligheid wordt in het werkoverleg van de piw'ers en bewa's besproken.

Alle incidenten met een veiligheidsrisico worden aan de leiding gemeld, dat benoemt iedereen tijdens de interviews als vanzelfsprekend.

Externe security audit

Een externe security audit (ESA) van 2006 heeft een plan van aanpak opgeleverd dat nagenoeg is uitgevoerd. Een week voor de doorlichting door de ISt is een nieuwe ESA verricht.

Oordeel

De statische beveiliging is overwegend voldoende. Er is een aantal kwetsbare plekken in de PI. Dit zijn vooral de recreatiezalen, douches en werkzalen. In deze ruimtes hangen geen camera's en het overzicht ontbreekt grotendeels. Personeel moet echt ter plekke zijn om iets te kunnen zien. De nieuwe PZI vertoont nog wat technische kinderziektes die momenteel worden opgelost. De werk- en dienstinstructies over kritische processen voldoen. De ISt is positief over de commissie die de instructies controleert en actualiseert en over de werkwijze waarbij wekelijks in het teamoverleg een instructie aan de orde komt. De instructies zijn zeer transparant door plaatsing op de digitale infopagina van de PI. Aan penitentiaire scherpste wordt in de diverse trajecten voldoende aandacht besteed. De ISt constateert dat de uitvoering van het luchten niet geheel volgens de eisen van penitentiaire scherpste verloopt.

Aanbevelingen

- Zorg voor meer overzicht in de recreatiezalen, douches en werkzalen.
- Besteed niet alleen aandacht aan de juistheid en bekendheid van werk- en dienstinstructies maar ook aan een volledige uitvoering daarvan.

3.2 Toepassing vrijhedenbeleid

criterium

Internationale regelgeving bepaalt dat (veroordeelde) gedetineerden in de gelegenheid moeten zijn om, op basis van een verlofsysteem, met verlof te kunnen gaan. In het Nederlandse bestel is dit systeem uitgewerkt in de ministeriële regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting waarin, naast het begeleide verlof, drie vormen van onbegeleid verlof zijn uitgewerkt: het algemeen verlof dat in het laatste jaar van de gevangenisstraf de mogelijkheid biedt om de inrichting voor maximaal 60 uur te verlaten; het regimegebonden verlof dat met name is gekoppeld aan de regimes van

beperkte en zeer beperkt beveiligde inrichtingen en het incidentele verlov dat in bijzondere gevallen aan een gedetineerde kan worden toegekend.

Het aantal onttrekkingen aan een verleend verlov maakt per inrichting deel uit van de planning & control cyclus van de sectordirectie gevangeniswezen; er is daarvoor geen landelijk geldend criterium. Onlangs is de toepassing van het vrijhedenbeleid landelijk onderzocht en daarbij is vastgesteld dat de vrije beleidsruimte voor inrichtingen bij de toekenning van verlov zeer verschillend wordt ingevuld, maar ook dat, in het geval van algemeen verlov, 94% van de gedetineerden volgens afspraak terugkeert. De ISt laat de noodzaak van een nadere analyse van de verlovpraktijk van een inrichting afhangen van de mate waarin de desbetreffende inrichting, qua onttrekkingen aan verlov, substantieel afwijkt van genoemd percentage.

Bevindingen

Bij het verlenen van verlov wordt volgens een vast stramien gewerkt. BSD geeft de gedetineerde in een gesprek aan welke mogelijkheden er zijn voor verlov. Hij kan dan verlov aanvragen, waarop BSD in overleg met de gedetineerde een verlofschema opstelt. Het mdt, met de unitdirecteur als voorzitter, besluit over het al dan niet verlenen van verlov. Maatschappelijke risico's worden hierbij meegewogen. De PI vraagt om een advies van de politie. De politie verifieert het verlofadres. Ook degene naar wie de gedetineerde op verlov gaat wordt door de PI om toestemming gevraagd. Als er een executie-indicator^[1] is, wint de PI tevens advies in bij het Openbaar Ministerie. In het besluit over verlov worden ook de uitslagen van urinecontroles meegewogen. Een positieve uitslag betekent geen verlov. Een directielid tekent het verlovbesluit.

In het huis van bewaring zijn 39 eerste verloven verleend in 2007. De PI verleende 21 maal vervolgvlof aan gedetineerden uit het huis van bewaring en 19 keer incidenteel verlov, zonder bewaking. Eén maal was sprake van een onttrekking aan verlov door een gedetineerde uit het huis van bewaring. In de gevangenis zijn 29 eerste verloven verleend in 2007. De PI verleende 21 maal vervolgvlof aan gedetineerden uit de gevangenis en 11 keer incidenteel verlov, zonder bewaking. Drie maal was sprake van een onttrekking aan verlov

[1] Met de executie-indicator wordt aangegeven dat het OM wil adviseren over te nemen besluiten inzake (toekomstig) te verlenen verlov aan de gedetineerde of overplaatsing van de gedetineerde naar een ander regime of inrichting en dat het OM tijdig op de hoogte wil worden gebracht van de invrijheidstelling van de desbetreffende gedetineerde.

door een gedetineerde uit de gevangenis. Van regimegebonden verlof is in de PI geen sprake.

Het advies over detentiefasering wordt vastgesteld in het mdt. Ook in dit besluit worden de maatschappelijke risico's meegewogen. Het hoofd BSD heeft mandaat om de selectieadviezen te tekenen.

Oordeel

De wijze waarop in de PI de verlofbeslissing en het advies over detentiefasering vaststelt voldoet. Bij het besluit worden maatschappelijke risico's meegewogen en urinecontroles uitgevoerd. Het lage aantal verloven vanuit de PI vraagt om nadere analyse, evenals het relatief hoge aantal onttrekkingen aan verlof uit de gevangenis.

Aanbevelingen

- Ga na hoe het komt dat relatief weinig verlof wordt verleend vanuit de PI en analyseer de onttrekkingen aan het verlof.

3.3 Conclusie

De Ist concludeert dat de Dordtse Poorten voldoende aandacht besteedt aan maatschappijbeveiliging. De Ist is positief over de commissie die de werk- en dienstinstructies controleert en actualiseert en over de werkwijze waarbij wekelijks in het teamoverleg een instructie aan de orde komt. De instructies zijn zeer toegankelijk door plaatsing op de digitale infopagina. Verbeteringen zijn gewenst waar het het overzicht op kwetsbare plaatsen in de PI betreft; recreatiezalen, douches en werkzalen. Voorts verdient de juiste en volledige uitvoering van de dienstinstructies de aandacht.

4 Interne veiligheid

4.1 Veiligheidsvoorzieningen

Criterium

Iedere inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers te waarborgen. Een belangrijk element daarvan is dat gedetineerden, op grond van art. 52 lid 4 van de European prison rules (EPR), de mogelijkheid moeten hebben om dag en nacht in contact te komen met medewerkers van de inrichting. Onlangs is het beleid van de DJI met betrekking tot brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen tenminste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures met betrekking tot de inzet van externe hulpverleningsdiensten en een actuele risico-inventarisatie en -evaluatie. Aanvullend op deze eisen verwacht de ISt dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd intern bijstandsteam (IBT) dat binnen 30 minuten inzetbaar is en dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO).[12]

Bevindingen

De PI beschikt over actuele plannen en instructies ter beheersing van calamiteiten. Deze zijn beschikbaar op de centrale post (zie paragraaf 2.8). Ook heeft de PI een geldige gebruiksvergunning en is er een recente risico-inventarisatie en -evaluatie beschikbaar (RI&E). Van de 115 verbeterpunten uit de RI&E zijn er 80 afgehandeld. Aan de resterende punten wordt gewerkt. De PI heeft een operationele bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV) inclusief een aangestelde coördinator BHV. Alle executieve medewerkers zijn

[12] Het IBT is binnen een inrichting een groep speciaal daarvoor opgeleide medewerkers die in staat worden geacht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen gedetineerden.

BHV-opgeleid en gecertificeerd. In 2008 zal de PI bouwkundig worden aangepast aan de vigerende brandveiligheidseisen.

In de PI worden de calamiteitenprocedures veelvuldig geoefend. Daartoe is een oefencommissie ingesteld die oefeningen voorbereidt, evalueert en de resultaten direct per mail terugkoppelt naar de medewerkers in de PI. In 2007 zijn er ongeveer 60 oefeningen uitgevoerd. Sommigen in samenwerking met externen, zoals een brandoefening met brandweer en politie, sommigen in huis, zoals een medisch voorval met een medewerker. Geïnterviewde medewerkers vinden de oefeningen leerzaam en zeggen dat ze tot aanpassing in de uitvoering leiden. De oefencommissie werkt op basis van een jaarplan.

Ook het praktisch penitentiair optreden (PPO) wordt geoefend. Medewerkers worden getraind op het gebied van fysieke weerbaarheid en zij zijn in de gelegenheid hun fitheid op peil te houden. Wekelijks is anderhalf uur gereserveerd voor PPO en sport. In de praktijk komt het vooral in het huis van bewaring als gevolg van te krappe personeelsinzet regelmatig voor dat geen gebruik gemaakt kan worden van de gelegenheid om als team te sporten. Ook buiten werktijd kunnen de sport- en fitnesszaal door personeel worden gebruikt. 95% van de executieve medewerkers heeft in 2007 de FITKIT met goed gevolg afgerond. De PI heeft een operationele IBT-organisatie (zie paragraaf 2.8).

Cellen zijn uitgerust met een spreek-luisterverbinding en een rookmelder. Vluchtroutes zijn aangegeven en toegankelijk, er zijn ontruimingsplattegronden en in elke publieke ruimte zijn blusmiddelen aanwezig. In het gebied waar gedetineerden komen zijn de blusmiddelen afgesloten. Al het executieve personeel heeft een sleutel. Buiten het gedetineerdengebied zijn de middelen voor iedereen toegankelijk. In de PI zijn ook drie reanimatieapparaten beschikbaar.

Oordeel

De interne veiligheidsvoorzieningen van de PI voldoen. De veiligheidsmiddelen zijn op orde en er is een operationele BHV-organisatie. De Ist is positief over de oefencommissie die jaarlijks een groot aantal oefeningen voorbereidt, begeleidt en evalueert, al dan niet in samenwerking met externen. De PI heeft voldoende mogelijkheden voor PPO en sport en het percentage executieve medewerkers dat de FITKIT met goed gevolg heeft

afgerond is hoog. Feit is wel dat PPO en sport soms niet doorgaan als gevolg van personeelstekort op de afdeling; in het huis van bewaring.

Aanbevelingen

- Verricht inspanning om wekelijks sport of PPO voor alle executieve medewerkers die op dat moment in dienst zijn mogelijk te maken.

4.2 Bestrijding drugsgebruik

Criterium

De heimelijke beschikbaarheid van drugs onder gedetineerden vormt in het Nederlandse gevangeniswezen vaak een probleem. Mede om die reden is in de Pbw regelgeving opgenomen met betrekking tot de mogelijkheid om de verblijfsruimten van gedetineerden te doorzoeken, de gedetineerden steekproefsgewijs te visiteren en urinecontroles af te nemen. Die laatste mogelijkheid is nader uitgewerkt in de ministeriële regeling urinecontroles penitentiaire inrichtingen.

Ook in het eerder benoemde beleidsdocument inzake penitentiaire scherpste zijn voorschriften geformuleerd die van belang zijn voor het drugsbestrijdingsbeleid. Zo wordt verwacht dat inrichtingen wekelijks bij 5% van de populatie een urinecontrole afnemen. Ook celinspecties worden normatief benoemd: dagelijks dienen alle cellen en verblijfsruimten op een afdeling gecontroleerd te worden; meer uitgebreide celcontroles moeten eveneens regelmatig worden uitgevoerd. Een ander belangrijk voorschrift is dat gedetineerden na elk bezoek gefouilleerd moeten worden.

Gekoppeld aan celinspecties is de Ist, op basis van artikel 58 lid 8 van de European prison rules, van mening dat gedetineerden geïnformeerd dienen te worden dat hun cel is doorzocht. Uitgangspunt is voorts dat celinspecties door tenminste twee inrichtingsfunctionarissen worden uitgevoerd en dat aantekening wordt gemaakt van het resultaat van de inspectie.

Bevindingen

Zoals in paragraaf 3.1 is beschreven, beschikt de PI over werk- en dienstinstructies op het terrein van celinspecties, urinecontroles, fouilleren en visiteren.

De PI test periodiek op drugsgebruik met behulp van een urinecontrole (UC). Dat gebeurt een aantal weken na binnenkomst in de PI, elke drie maanden en op indicatie. Bovendien wordt op drugs getest bij overplaatsing en als de

gedetineerde op verlof wil gaan. Als een gedetineerde de PI (tijdelijk) verlaat wordt hij standaard gefouilleerd en ten behoeve van de verlofbeslissing wordt een urinecontrole (UC) afgenomen. Bij terugkomst in de PI wordt hij gevisiteerd en op indicatie wordt een UC of blaastest afgenomen. Ook bij het ontvangen van bezoek wordt hij vooraf gefouilleerd en achteraf gevisiteerd. Dat gebeurt volgens de werk- en dienstinstructies, al vertellen gedetineerden dat een foullering door de ene bewa anders wordt uitgevoerd dan door de andere. Recent is een drugshond in de PI geweest om afdelingen te controleren.

In 2007 zijn er 580 UC's afgenomen in het huis van bewaring, dit is boven het criterium van minimaal 5% van de populatie op weekbasis. Er werden 642 UC's afgenomen in de gevangenis, wat ruim boven het criterium is. Desondanks worden drugs gebruikt in de PI.

Dagelijks controleren de piw'er de cellen oppervlakkig op de aanwezigheid van contrabande. Dit betreft een quick scan, waarin onder andere wordt gekeken of het bestek aanwezig is. Een mentor besteedt daarbij extra aandacht aan zijn 'eigen' cellen. Ook de afdelingen en luchtplaatsen worden dagelijks gecontroleerd. Het bad is verantwoordelijk voor grondige celinspecties. Het bad hanteert een systeem waarin elke cel periodiek aan de beurt komt. Daarnaast kan de afdeling controles aanvragen. Er zijn formulieren in ontwikkeling waar precies op staat welke dingen wel en niet in een cel aanwezig mogen zijn. Tijdens de celinspectie verblijft de gedetineerde op het bad waar hij tevens wordt gevisiteerd. Als er iets afwijkends is gevonden, wordt de gedetineerde hier schriftelijk van op de hoogte gesteld. In de interviews wordt aangegeven, dat de kwaliteit van de intensieve celinspecties onder druk staat als gevolg van personeelstekort. Als het druk is op het bad, is er onvoldoende tijd om de celinspecties zorgvuldig uit te voeren.

Oordeel

De werk- en dienstinstructies op het terrein van celinspecties, urinecontroles, foulleren en visiteren voldoen aan het criterium. Er worden voldoende urinecontroles uitgevoerd en op de juiste momenten. De Ist beoordeelt het (vooralsnog experimenteel) inzetten van een drugshond voor het controleren op de aanwezigheid van drugs op de afdeling positief. Cellen worden systematisch gecontroleerd, maar de kwaliteit van de controle komt onder druk te staan op het moment dat er niet voldoende personeel beschikbaar is.

Aanbevelingen

- Handhaaf zo veel mogelijk de kwaliteit van de celinspecties.

4.3 Bestrijding onderlinge agressie

Criterium

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen, ingesloten in een inrichting met een strak programma en regels, kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European prison rules in art. 52 e.v. aan dat er in een inrichting procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. Risicovolle gedetineerden moeten daarbij worden geïdentificeerd en, afhankelijk van hun modaliteit, extra worden beschermd en/of beveiligd. In de planning & control cyclus van het gevangeniswezen is opgenomen dat het aantal geweldplegingen tussen gedetineerden en tegen personeel moet worden geregistreerd. Op basis van een eerder door de IST uitgevoerd themaonderzoek naar de praktijk van geweldbeheersing in inrichtingen wordt bij dit criterium ondermeer gekeken naar de inrichtingspraktijk ter voorkoming en beheersing van geweld, bedreiging en intimidatie tussen gedetineerden en of deze praktijk bekend is en wordt toegepast bij medewerkers, gedetineerden en bezoekers. Daarnaast wordt ook beoordeeld of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuizen, recreatieruimten, telefoons en douches.

Bevindingen

De PI is rustig, er zijn weinig gewelddadige incidenten. Ongeveer één keer per week wordt er alarm gemaakt. In het verleden waren er in de PI vetes tussen verschillende groepen gedetineerden, met het eerder genoemde dodelijke incident tot gevolg. Die vetes zijn er niet meer, mede doordat er door het personeel gelet wordt op een evenwichtige bevolkingssamenstelling van een afdeling. In 2007 werden er 36 geweldplegingen tussen gedetineerden geregistreerd. 16 keer was daarbij sprake van fysiek geweld. In hetzelfde jaar werd 83 keer (verbaal & fysiek) geweld gepleegd aan het adres van personeel, waarvan zeven keer fysiek. Gedetineerden en personeel geven in de interviews aan zich in de PI veilig te voelen. Dat blijkt ook uit de gedetineerdersurvey.

Als er incidenten zijn, vinden die meestal plaats in de dode hoeken op de afdeling: de recreatieruimte en de douches (zie paragraaf 3.1). Hier zijn geen camera's en piw'ers moeten in de ruimte aanwezig zijn om er zicht op te kunnen hebben. Men is zich bewust van de kwetsbaarheid van deze plekken. Incidenten doen zich daarnaast vooral voor rondom telefoongebruik (zie paragraaf 2.9). Piw'ers zijn hier alert op, grijpen snel in en maken zo nodig alarm. In de interviews wordt gezegd dat het papierwerk dat piw'ers tegenwoordig moeten doen zijn impact heeft op de afdeling. Een piw'er brengt meer tijd dan voorheen door op het kantoor omdat hij rapportages en aanvragen voor goederen via een geautomatiseerd systeem per computer moet doen. Het kantoor is op de afdeling, maar vanuit het kantoor heeft men geen overzicht. Ook als gevolg van de soms minimale personele bezetting staat het werk op de afdeling onder druk. Het doorgaan van het programma heeft het primaat boven de aanwezigheid van voldoende piw'ers op de afdeling. Als bijvoorbeeld een gecertificeerde piw'er er voor kan zorgen dat de sport doorgaat en dat betekent dat er, afgezet tegen het criterium, één piw'er te weinig op de afdeling is, wordt de keuze ten voordele van de sport gemaakt.

Op plaatsen waar gedetineerden zijn hangen camera's of er is personeel toezicht (zie paragraaf 3.1). De PI beschikt over technische mogelijkheden om camerabeelden van het buitenterrein op te slaan. Die worden wel teruggekeken om een analyse te kunnen maken van incidenten. Zo kon onlangs heel goed worden geanalyseerd hoe een gedetineerde bijna over de muur ontvluchtte. Door alert optreden van personeel en politie kon dit worden voorkomen.

Oordeel

De PI voldoet waar het de bestrijding van onderlinge agressie en geweld betreft.

4.4 Conclusie

De Ist constateert dat de interne veiligheid in de Dordtse Poorten aan de criteria voldoet. De Ist is positief over de oefencommissie die jaarlijks een groot aantal oefeningen voorbereidt, begeleidt en evalueert. Verbetering behoeft de deelname van personeel aan PPO en sport, vooral vanuit het huis van bewaring waar dit door personeelstekort op de afdeling niet altijd lukt. Het handhaven van de kwaliteit van celinspecties verdient aandacht.

5 Maatschappelijke reïntegratie

5.1 Reïntegratietrajecten

Criterion

Artikel 2, lid 2 van de Penitentiaire beginselenwet formuleert de reïntegratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen: de tenuitvoerlegging van de straf dient zoveel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. In het huidige beleid ligt het accent op een methodiek om gedetineerden die daartoe gemotiveerd of te motiveren zijn, aan trainingen te onderwerpen die hun vaardigheden vergroten en vervolgens zowel in de inrichting als bij relevante instanties daarbuiten aansluiting te bewerkstelligen met maatschappelijke vervolgvorzieningen waarmee hun kansen op een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan worden verbeterd.

Bevindingen

Niet iedere gedetineerde wordt in de PI beoordeeld op een mogelijk reïntegratietraject. De personele bezetting van het BSD liet het de afgelopen maanden niet toe om iedereen te zien. De ervaring leert dat als iemand al eerder gedetineerd was, hij dan vaak zelf een specifiek verzoek doet voor detentiefasering. Maar een gedetineerde die zijn eigen weg niet vindt en geen vragen stelt, wordt dan niet altijd getraceerd.

Het is zowel voor gedetineerden uit het huis van bewaring als voor gedetineerden uit de gevangenis mogelijk op eigen verzoek deel te nemen aan onderwijs (zie paragraaf 2.5). Het onderwijs is gericht op individuele behoeften. Interventies van de reclassering worden in de PI nog niet aangeboden. Dat zal in de loop van 2008 gaan gebeuren in het kader van het landelijk programma Terugdringen Recidive (TR).^[13] Het werkproces van TR is beschreven in een landelijk vastgesteld draaiboek. Op dit moment werkt de PI aan het realiseren van de randvoorwaarden om TR aan te kunnen bieden. Het gaat daarbij om werving, selectie en training van personeel, verbouwing en het inrichten van een spreekruimte. Momenteel wordt proefgedraaid met

[13] Bij de TR-methodiek werken gevangeniswezen en reclassering samen aan systematisch geplande maatschappelijke reïntegratietrajecten voor gedetineerden.

TR. In 2007 zijn 15 penitentiaire programma's gerealiseerd, waarvan acht voor het huis van bewaring en zeven voor de gevangenis.

Oordeel

De PI voldoet in beperkte mate op het terrein van reïntegratie. Als een gedetineerde zelf niet om een reïntegratieplan vraagt kan het voorkomen dat hij een dergelijk plan niet krijgt aangeboden. Op gedragsverandering gerichte programma's van de reclassering worden in de PI nog niet aangeboden.

Aanbevelingen

- Implementeer TR en evalueer of na de invoering van TR alle gedetineerden die onder de criteria van TR vallen een reïntegratieplan hebben.
- Zorg ook voor een systematische aanpak van de reïntegratie van de groep gedetineerden die niet onder de TR doelgroep vallen.

5.2 Aansluiting nazorg

Criterium

Art. 107 lid 4 van de European prison rules wijst op het belang om bij de voorbereiding van gedetineerden op hun terugkeer in de samenleving nauw samen te werken met instanties in de vrije samenleving. Om hieraan vorm te geven is enige jaren geleden in het Nederlandse gevangeniswezen de functie van medewerker maatschappelijke dienstverlening geïntroduceerd die een coördinerende brugfunctie moet vervullen tussen de ingesloten gedetineerde en maatschappelijke instanties waar de gedetineerde, na afloop van zijn detentie, veelal van afhankelijk is. Op grond van hun functiebeschrijving dienen de mmd'ers gedetineerden bij binnenkomst in een inrichting binnen tien dagen te screenen op vier aandachtgebieden: identiteitsbewijs, inkomen, onderdak en zorg en daarnaast gemeenten te informeren over en te betrekken bij het oplossen van eventuele knelpunten op genoemde gebieden. Eén en ander is uitgewerkt in de instructie 'werkprocessen MMD' van de DJI.

Bevindingen

Medewerkers Maatschappelijke Dienstverlening (MMD) screenen op de aanwezigheid van een identiteitskaart, inkomen, huisvesting en zorg bij terugkeer in de maatschappij. Dat doen zij in beginsel bij alle Nederlandse gedetineerden of gedetineerden met een geldige verblijfstitel binnen tien dagen na binnenkomst. Nadat de MMD-er heeft vastgesteld in hoeverre

begeleiding nodig is bij het verkrijgen van identiteitspapieren, onderdak en inkomen en met de doorgeleiding naar zorg na detentie, wordt contact gelegd met de gemeente waar de gedetineerde zich zal vestigen. De MMD-ers stellen zich actief op en bepaalde gemeenten zijn daarbij goed benaderbaar, maar het contact met gemeenten is niet gestructureerd; overal werkt het weer net iets anders. De PI werkt met 19 gemeenten. Van die 19 gemeenten hebben er zes een coördinatiepunt, waarvan er volgens de geïnterviewden maar één goed werkt. De MMD draagt screeningsgegevens over aan gemeenten via het digitale platform (D-PAN), maar bijna geen enkele gemeente waar de MMD mee samenwerkt is tot nu toe aangesloten op dit systeem. Als er dan ook geen coördinatiepunt is, is het lastig de screeningsgegevens op de juiste plek te krijgen. In het Algemeen Justitieel Beraad Zuid-Holland Zuid wordt aandacht besteed aan de aansluiting van nazorg. Het openbaar ministerie werkt samen met de PI aan verbetering van die aansluiting. Zo ontstaan er momenteel meer contacten met de justitiële ketenpartners.

Volgens de 3^e viermaandsrapportage in 2007 is 48% van de gedetineerden door de MMD gescreend binnen tien dagen na binnenkomst. De geïnterviewde medewerkers achten het verrichten van screening binnen tien dagen na binnenkomst voor arrestanten niet haalbaar. Gedetineerden verblijven soms erg kort in de PI, waardoor de tijd ontbreekt om na een intake een verslag te maken. Daarnaast zijn er relatief veel onmiddellijk invrijheidgestelde gedetineerden. Het hoofd van de afdeling heeft een controlefunctie maar tilt niet zwaar aan de overschrijding van de termijn. Men acht het realistischer de screening te starten bij de zekerheid van een eerste gevangenhouding. 30% van de gedetineerden is bij ontslag overgedragen aan de gemeente. 78% had bij ontslag uit de PI een identiteitsbewijs, 37% inkomen, 73% huisvesting en 12% verliet de PI met een zorgplan. Er is discussie over de waarde van deze cijfers, omdat definities niet helder zijn en de cijfers niet alles zeggen over de toegevoegde waarde van de MMD. Het nazorgbeleid is nog niet geëvalueerd.

Gedetineerden zijn ontevreden met de begeleiding die zij krijgen bij de maatschappelijke reïntegratie. In de gedetineerdensurvey scoort het onderwerp laag.

Oordeel

De aansluiting op nazorg voldoet in beperkte mate. Mmd'ers investeren in het contact met gemeenten en zorginstellingen, maar zijn in grote mate van hen afhankelijk. De contacten zijn nog niet gestructureerd. Dit maakt de samenwerking lastig. De evaluatie en de daartoe noodzakelijke registratie van het effect van de nazorginspanningen is nog niet aan de orde geweest.

Aanbevelingen

- Verbeter de registratie van het effect van de nazorginspanningen en evalueer het functioneren van het MMD in het verlengde hiervan.
- Screen alle gedetineerden met een geldige verblijfstitel binnen tien dagen na binnenkomst op de vier aandachtsgebieden.

5.3 Conclusie

PI Dordtse Poorten voldoet in beperkte mate op het terrein van reïntegratie. Voorbereidingen voor de start van het programma Terugdringen Recidive zijn getroffen. Het programma moet dit jaar geïmplementeerd worden. Ook de reïntegratie van gedetineerden die niet onder de TR doelgroep vallen verdient een meer systematische aanpak. De aansluiting op nazorg komt in beperkte mate tot stand. De contacten tussen de PI en de gemeenten zijn daarbij nog niet voldoende gestructureerd.

6 Organisatieaspecten

6.1 Personeelsmanagement

(Internationale) regelgeving stelt eisen aan het management en personeel van inrichtingen. Zo moet het personeel doordrongen zijn van de doelstelling van het gevangeniswezen en dient het management leiding te geven aan de processen die leiden tot het behalen van die doelstellingen. Ook moet inrichtingspersoneel zorgvuldig worden geselecteerd met nadruk op integriteit, menselijkheid, professionaliteit en geschiktheid voor het complexe werk. Daarnaast moeten vaardigheden die relevant zijn voor het werk kunnen worden onderhouden en verbeterd door aanvullende opleidingen.^[14] De sectordirectie gevangeniswezen monitort per inrichting de gang van zaken door middel van de jaarlijkse opgave van prestatie-indicatoren die onderdeel uitmaakt van de p&c cyclus.

Prestatie-indicatoren zijn ondermeer de veiligheid en het welbevinden van het personeel, het arbeidsverzuim, de mate waarin functioneringsgesprekken worden gevoerd en een checklist borging competentie management.

De Ist vindt het van belang dat in een inrichting op een actieve wijze wordt gewerkt met competentie management hetgeen moet blijken uit de beschikbaarheid van competentieprofielen, vaardigheid bij leidinggevend in de hantering van competentie management en het bestaan van jaarafspraken tussen leidinggevend op het terrein van de toepassing van competentie management. Ook kijkt de Ist hier naar de verzuimcijfers en de mate van (externe) mobiliteit waarvoor een streefpercentage van 5 % wordt gehanteerd.

Bevindingen

De PI heeft competentieprofielen opgesteld voor alle functies. Jaarlijks worden op basis van deze profielen functioneringsgesprekken gevoerd. In 2007 met 95,3% van de medewerkers.

Sinds enige jaren wordt het executieve personeel van de PI centraal geworven door de afdeling Werving Selectie en Opleiding van het Opleidingsinstituut van de Dienst Justitiële Inrichtingen. Nieuwe medewerkers voldoen aan het

^[14] Bron: European prison rules hoofdstuk V, standard minimum rules art. 47 ev.

gestelde functieprofiel, maar hebben volgens de geïnterviewde medewerkers toch niet altijd het niveau en of de werkhouding die de PI beoogt. Men vindt het een beperking om niet zelf te kunnen werven.

Executieven vinden dat de PI voldoende mogelijkheden biedt voor het volgen van opleidingen, mits je zelf aangeeft wat je wilt. Dat kan bijvoorbeeld in een functioneringsgesprek. Het management verspreidt inrichtingsbreed mails met een opleidingsaanbod waar men zich voor kan inschrijven. De PI biedt ook mogelijkheden voor ontwikkeling op de werkvloer. Bewa's kunnen doorstromen naar een piw-functie als ze aan de daartoe gestelde eisen voldoen en er zijn mogelijkheden voor piw'ers om zich te ontwikkelen tot senior piw'er. Het management werkt er aan mee als daarvoor een stage op een andere unit/afdeling nodig is.

De PI besteedt ook extra aandacht aan de verdere ontwikkeling van het middenmanagement. Dat is eerst gebeurd in werkconferenties in het kader van 'back to the basics' en wordt voortgezet in de landelijke DJI leergang 'leidinggeven als professie'. Verbeteren van vaardigheden van het middenmanagement op het terrein van communicatie en veiligheidsbesef is van belang om piw'ers en bewa's op die gebieden te kunnen coachen. Als uitvloeisel van het traject Onderlinge Agressie en Geweld is binnen de PI intervisie opgestart voor middenkaderleden. Zij bespreken in intervisie hun handelen en communicatie. Sommige middenkaderleden hebben het aanvankelijk verplichte traject vrijwillig voortgezet.

Het arbeidsverzuim in de PI was in 2007 lager dan in 2006 en lag onder de streefwaarde, maar was nog steeds hoog. Dat veroorzaakt druk op het personeel (zie paragraaf 6.2). Streven is in 2008 te dalen naar een gemiddelde van 7.4%.

De BASAM is ingevuld tijdens het teamoverleg en de resultaten zijn teruggekoppeld. Er is een PI-breed plan van aanpak gemaakt naar aanleiding van de resultaten. Sommige afdelingshoofden hebben die voor hun eigen afdeling doorvertaald. Niet alle geïnterviewde executieve medewerkers zijn op de hoogte van het PI-brede plan. In de interviews wordt gezegd dat er zoveel onderzoeken en rapporten zijn dat men niet meer kan bijhouden wat er allemaal gebeurt (RI&E, BASAM, ESA etc.). De belangrijkste dingen komen wel aan de orde in de teams, maar niet altijd op basis van de rapporten.

Oordeel

De PI biedt een prettige werkomgeving met voldoende mogelijkheden voor opleiding en ontwikkeling van personeel. Het personeelsbeleid van de PI voldoet aan de eisen. Het aantal afgeronde functioneringsgesprekken is hoog. De Ist is positief over de investeringen in het middenmanagement. Op grond van deze constatering zou het mogelijk moeten zijn om het verzuim verder terug te dringen.

6.2 Communicatie

De European prison rules refereren in art. 87 lid 1 aan de beschikbaarheid van een optimale communicatiestructuur binnen de inrichting en art. 74 van de Penitentiaire beginselenwet vereist dat de directeur van een inrichting zorg draagt voor regelmatig overleg met gedetineerden over zaken die rechtstreeks de detentie raken. Naast een beoordeling van deze thema's is de Ist van mening dat een inrichting ten aanzien van relevante maatschappelijke partners een actief PR-beleid dient te voeren.

Bevindingen

De communicatie in de PI is open en informeel. De directie is voor iedereen te bereiken en communiceert niet uitsluitend via de 'lijn' maar ook per mail openlijk over relevante ontwikkelingen, beleidsveranderingen en maatregelen ten aanzien van personeel. Dit wordt door medewerkers gewaardeerd. Ook de communicatielijnen tussen de verschillende afdelingen in de PI zijn kort. Bijzonderheden over gedetineerden worden snel gewisseld tussen de verschillende disciplines.

Leidend in de omgang met gedetineerden en collega's zijn zaken als transparantie, reflectie, feedback, integriteit en open communicatie zoals vastgelegd in het verandertraject 'back to the basics'. Dit zijn nog geen vanzelfsprekendheden in de PI. De informele communicatie leidt er niet altijd toe dat zaken worden uitgesproken en/of onderling worden besproken, dat afspraken worden gemaakt en dat collega's elkaar aanspreken op ongewenst gedrag (UBAA). Ook geven geïnterviewden aan dat ze er niet altijd zeker van zijn dat alle relevante informatie vanuit het management de werkvloer bereikt.

Recent heeft de directie medewerkers per mail gevraagd het te melden als men onjuist gedrag bij collega's signaleert. De directie legt uit dat het beter is

een collega direct aan te spreken op dergelijk gedrag, maar dat een melding kan helpen als dat direct aanspreken (nog) niet lukt. Medewerkers hebben de mail opgevat als aanmoediging 'te klikken' en vinden dat een vervelende ontwikkeling. Meerdere malen komt in de interviews als voorbeeld naar voren dat tijdens werktijd niet mag worden gerookt. Zie je dat toch gebeuren dan moet je dat melden, anders wordt jij er op aangesproken dat je niets met je signalering hebt gedaan. Medewerkers geven aan dit moeilijk te vinden.

Wekelijks is drie uur gereserveerd voor teamoverleg en sport (zie paragraaf 4.1). Hoe dit vorm krijgt wisselt. Het teamoverleg en de sport van de bewa's gaan volgens de geïnterviewden altijd door. In de gevangenis is dat ook meestal het geval, maar in het huis van bewaring lukt het niet altijd de benodigde tijd vrij te maken als gevolg van de druk op de inzet van personeel. Die druk komt volgens de geïnterviewde piw'ers voort uit de vele veranderingen die onrust geven, zoals aanpassingen in het kader van brandveiligheid en invoering van TR, zieke collega's of collega's die afwezig zijn voor het volgen van een training of opleiding. Vooral de sport schiet er dan bij in. In het teamoverleg worden de belangrijkste zaken uit het hoofdenoverleg teruggekoppeld. Het verslag van dat hoofdenoverleg is niet beschikbaar voor piw'ers. De geïnterviewden geven aan dat ze niet zeker weten of alle relevante informatie op deze manier doordringt tot de afdeling. Piw'ers maken van hun teamoverleg een verslag volgens een vaste structuur. De verslagen zijn beschikbaar op het de digitale infopagina van de PI.

Er is een wekelijks psychomedisch overleg (PMO) waaraan de psycholoog, de arts, de medische dienst en de psychiater deelnemen. In dit overleg worden gedetineerden besproken die bijzondere psychomedische zorg nodig hebben. Naast het interne PMO is er maandelijks een zorgoverleg met externe partners zoals de Bouman-GGz en psychiatrisch ziekenhuis 'De grote rivieren'. Aan het zorgoverleg nemen de zorgfunctionarissen en MMD deel. Het zorgoverleg is op initiatief van de MMD ontstaan om een betere aansluiting op de nazorg te kunnen realiseren.

Elke dinsdag is er een multidisciplinair teamoverleg (mdt). De unitdirecteur is voorzitter van het mdt. Alle relevante disciplines nemen deel. In het mdt worden individuele gedetineerden besproken aan de hand van rapportages van alle verschillende disciplines. Zo wordt gesproken over nieuwe gedetineerden, verlof, detentiefasering, plaatsing in een meerpersoonscel, bijzonderheden uit het PMO etc. Het overleg is gestructureerd opgezet en er

is een goede opkomst. In een verslag worden de gemaakte afspraken vastgelegd. Het verslag is beschikbaar voor de disciplines die deelnemen aan het overleg. Voor de BZA en de luwteafdeling is er bovenop het mdt nog een 'klein mdt' dat plaatsvindt als er tussentijds bijzonderheden zijn.

Oordeel

De communicatiestructuur in de PI voldoet aan de eisen. Naast alle reguliere overlegmomenten weten de verschillende disciplines elkaar goed te vinden. De communicatie is open en informeel. De ISt is positief over de wijze waarop verslag wordt gelegd van de diverse vergaderingen en over het initiatief van de MMD om een zorgoverleg te starten met externe partners. Vergaderingen worden over het algemeen goed voorbereid en bijgewoond. Het teamoverleg kan echter onder druk komen te staan door tekort aan personeel, vooral in het huis van bewaring. UBAA is nog geen vanzelfsprekendheid in de PI en verdient verdere aandacht.

Aanbevelingen

- Faciliteer dat teamoverleg voor alle disciplines wekelijks door kan gaan.
- Blijf intensief aandacht besteden aan UBAA.
- Overweeg de verslagen van het hoofdenoverleg op de infopagina openbaar te maken.

6.3 Integriteit

Integer handelen door medewerkers heeft de afgelopen jaren binnen het gevangeniswezen veel aandacht gekregen door middel van verschillende beleidsuitingen. Dit beleid is veelal een handreiking naar lokale directies om vorm en inhoud te geven aan de totstandkoming, de implementatie en borging van integriteitbeleid. Behoudens het gegeven dat in art. 77 van de European prison rules het belang van integriteit wordt benoemd is er geen sprake van algemeen geldende regelgeving ten aanzien van dit aspect; wel is integriteit een regelmatig terugkerend speerpunt in de p&c cyclus van de sector gevangeniswezen.

De ISt acht integer handelen door iedere medewerker die betrokken is bij de vormgeving van detentie van groot belang voor de medewerkers zelf, voor de gedetineerden en de organisatie. Om die reden is integriteit een onderdeel van het toetsingskader.

Bevindingen

De integriteitskwesities die in de PI speelden in 2006 gaven aanleiding tot het ingrijpende veranderingstraject 'back to the basics' (zie paragrafen 1.5, 2.7, 3.1 en 6.1). Integriteit is daarmee aangegrepen voor een herbezinning op normen en waarden met als doel veranderingen te realiseren op het gebied van de communicatie en de omgang met elkaar.

Hoewel er geen formele gedragscode bekend is bij de medewerkers die de ISt heeft geïnterviewd, weet iedereen welk gedrag in de PI wordt verwacht. Het thema integriteit staat standaard op de agenda van het teamoverleg van piw'ers en bewa's en vormt onderdeel van het functioneringsgesprek. Overigens is de officiële gedragscode van DJI beschikbaar en wordt aan iedere nieuwe medewerker binnen de PI Dordtse Poorten bij de beëdiging uitgereikt.

De directie heeft in 2007 elf maal rechtspositionele maatregelen genomen naar aanleiding van integriteitsbreuken. Dit waren verschillende incidenten, meestal protocollaire overtredingen. Het is niet duidelijk waar het hoge aantal vandaan komt: of er sprake is van een stijgende trend of dat het komt door de geïntensiveerde aanpak. Elke keer als de directie ingrijpt in het personeelsbestand, wordt over de aard en achtergrond van een dergelijke beslissing informatie verstrekt per mail aan alle medewerkers van de PI. De PI heeft als voortvloeisel van alle aandacht voor integriteitskwesities de contacten met het Bureau Integriteit en Veiligheid de laatste tijd beter gestructureerd.

Oordeel

De PI heeft de afgelopen jaren geworsteld met integriteitskwesities en het nieuwe management heeft veel rechtspositionele maatregelen moeten nemen. De ISt is positief over de open communicatie hieromtrent. Het naar aanleiding van integriteitsincidenten gestarte veranderingstraject 'back to the basics' heeft de bewustwording op dit terrein vergroot. Het onderwerp blijft wel continu aandacht verdienen.

Aanbevelingen

- Blijf intensief aandacht besteden aan het onderwerp integriteit door te sturen op communicatie en veiligheidsbewustzijn.
- Probeer het hoge aantal rechtspositionele maatregelen van 2007 te verklaren en monitor de aard en omvang van integriteitskwesities in 2008.

6.4 Conclusie

De ISt constateert dat PI de Dordtse Poorten een prettige werkomgeving biedt met voldoende mogelijkheden voor opleiding en ontwikkeling van personeel. De ISt is positief over de investeringen in het middenmanagement en over de wijze waarop het management handelt in en communiceert over integriteitskwesities. Verbeteringen zijn nodig in de communicatie, waarbij de methodiek van “uitspreken, bespreken, afspreken en aanspreken” handvatten biedt. Het thema integriteit verdient blijvende aandacht.

7 Slotbeschouwing

De PI Dordtse Poorten heeft de afgelopen periode veel energie gestoken in verbetering van het veiligheidsbewustzijn en de communicatie van haar medewerkers. Incidenten in 2006 gaven de nieuwe directie daartoe mede aanleiding. Het veranderingstraject 'back to the basics', waar verschillende werkconferenties aan zijn besteed, is bij iedereen in de PI bekend en heeft vruchten afgeworpen. Dit is te zien aan de investeringen die de PI deed in het middenmanagement en aan de wijze waarop het management handelt in en communiceert over integriteitskwesties. Verdere verbeteringen in de communicatie zijn nog nodig, waarbij de methodiek van "uitspreken, bespreken, afspreken en aanspreken" handvatten biedt. Het thema integriteit verdient blijvende aandacht.

Een aantal verbeterpunten daargelaten zijn beleid, uitvoering en borging voor wat betreft de onderzochte aspecten grotendeels op orde. Dat geldt voor de rechtspositie en de bejegening van de gedetineerden, de interne en externe veiligheid en een aantal essentiële personele en organisatorische randvoorwaarden. Belangrijke verbeterpunten betreffen het aanbieden van reïntegratietrajecten aan gedetineerden en de naadloze aansluiting op nazorg. Voorbereidingen voor de implementatie van Terugdringen Recidive zijn getroffen.

Bijlage 1 Afkortingen

bad	binnenkomst afdeling delinquenten
BASAM	basisvragenlijst Amsterdam
BHV	bedrijfshulpverlening
bsd	bureau selectie- en detentiebegeleiding
bva	bevolkingsadministratie
bza	bijzondere zorg afdeling
cvt	Commissie van toezicht
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
EPR	European prison rules
ESA	externe security audit
ESF	Europees sociaal fonds
hvb	huis van bewaring
IBT	Intern bijstands team
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
md	medische dienst
mdt	Multidisciplinair teamoverleg
mmd	medewerker maatschappelijke dienstverlening
MPC	Meerpersoonscelgebruik
OR	ondernemingsraad
Pbw	penitentiaire beginselenwet
PI	Penitentiaire Inrichting
PMO	psycho medisch overleg
PPO	praktisch penitentiair optreden
Pva	plan van aanpak
pve	programma van eisen
RI&E	risico inventarisatie en -evaluatie
ROC	regionaal opleidingscentrum
RSJ	Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming
SDGW	sectordirecteur gevangeniswezen
TR	terugdringen recidive
UD	unit directeur
VCA	veiligheidscertificaat aannemers
VMZ	verantwoorde medische zorg

Bijlage 2 Bronnen

BASAM resultaten 2007
BHV-scan Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid / Nibra
Calamiteitenplannen
Capaciteitsoverzicht
Dagprogramma's
Dienstinstructies
Formatie- bezettingsoverzicht
Gedetineerdensurvey 2007
Huisregels PI Dordtse Poorten
Jaarplan 2008
Jaarverslag 2007
Jaarverslag 2007 commissie van toezicht
Meldingen bijzondere voorvallen 2007
Resultaten audit BVA
Resultaten FIT KIT 2007
Risico Inventarisatie en -evaluatie Arbo management groep
Sanctiebeleid PI Dordtse Poorten
Verslag externe security audit
Verslagen detentieberaad
Verslagen teamoverleg piw'ers en bewa's
Viermaandsrapportages 2007 (2^e en 3^e)
Kengetallen 2007

Bijlage 3 Inspectieprogramma

Dinsdag 1 april 2008

09.30 — 10.00	Aankomst Introductie bij het MT, kennismaking met de contactpersoon en installatie van de werkruimte. Toelichting van het programma en de werkwijze.
10.00 - 11.30	Interview directie
11.30 — 12.45	Rondgang door en schouw van het HvB en de gevangenis
12.45 — 13.30	Lunch in de werkruimte. Inzien BASAM, ESA, audit VMZ, OAG-rapport, RI&E
13.30 — 15.00	Interview gedetineerden Minimaal 4, maximaal 6 afkomstig van verschillende regiems en afdelingen, gelijk verdeeld over HvB en gevangenis.
15.00 — 16.45	Interview en bezoek BVA/ BSD/ MMD De Ist spreekt met hoofd BSD en medewerkers BVA, BSD en MMD. Tevens ziet de Ist BVA/BSD dossiers in
16.45	Evaluatie met beschikbare MT-leden

Woensdag 2 april 2008

9.00 — 11.00	Interview executief personeel Maximaal 6 vertegenwoordigers uit de functiegroep beveiliging en piw werkzaam in zowel het HvB als de gevangenis, indien mogelijk inclusief een vertegenwoordiger van de medezeggenschap
--------------	---

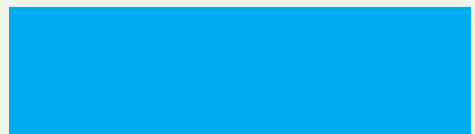
11.00 — 12.00	Bezoek aan de arbeidsactiviteiten, inclusief interview hoofd arbeid en medewerkers arbeid
12.15 — 13.15	Lunch in de werkruimte, inclusief onderzoek documentatie: Register beklagzaken, teamverslagen, detentieberaad, MT-verslagen, beleidsdocumenten
13.30 — 15.00	Interview afdelingshoofden en teamleider
15.30 — 16.30	Interview hoofd beveiliging/ hoofd facilitaire zaken, inclusief check voeding en winkel (checklist Inspecteur 1)
15.30 — 16.30	Schouw activiteiten waaronder luchten en bezoek (als dat plaatsvindt)
16.30	Evaluatie met beschikbare MT-leden

Donderdag 3 april 2008

9.00 — 11.00	Interview leden zorgstaf (onder wie arts, verpleegkundige, psycholoog)
11.00 — 12.00	Schouw educatie en vormingsactiviteiten, (interview met het hoofd E&V, zie woensdag 2 april om 13.30 uur)
12.00 — 13.00	Lunch in de werkruimte, uitlooptijd onderzoek documentatie
13.00 — 14.30	Gesprek met vertegenwoordigers van de commissie van toezicht
14.30 — 15.30	Vorbereiding eerste terugkoppeling aan de directie
15.30 — 17.00	Eindgesprek met de directie

Bijlage 4 Geografische ligging locatie

Justitie werkt aan een veiliger samenleving

Justitie voorkomt en bestrijdt criminaliteit.
Adequate opsporing, snelle berechting en
consequente uitvoering van straffen en
maatregelen zorgen dat Nederland veiliger wordt.